

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
Факультет дошкільної та початкової освіти
Кафедра початкової освіти

2018

№ 9

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Державні стандарти дошкільної та початкової освіти в умовах Нової української школи: теорія і практика:

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Миколаїв, Україна, 17 жовтня 2018 року)**

**МИКОЛАЇВ
2018**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Херсонський державний університет

Південноукраїнський національний педагогічний університет

ім. К. Д. Ушинського

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

***МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ВИПУСК 9***

***Державні стандарти дошкільної та початкової освіти в умовах Нової
української школи: теорія і практика:***

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Миколаїв, Україна, 17 жовтня 2018 року)**

**МИКОЛАЇВ
2018**

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.489
Д 44

Редактор (заг.):

Якименко Світлана – доктор у галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Відповідальна за випуск:

Авраменко Квітослава – докт. філософ.у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Редакційна колегія:

Якименко С. І. – доктор філософії в галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Трифонов О. С. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Казанжи І. В. – докт. філософ.у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Рецензенти:

Біда Олена – д. пед. н., професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Дячук Валентина – директор Миколаївської ЗОШ № 50 імені Г. Дівіної

Ящук Інна – д. пед. н., професор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

«Методичний вісник» – журнал, спрямований на інформування населення про розвиток інноваційних педагогічних систем в освіті (свідомство про Державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації. – Серія МК № 564-60/P від 25.01.2008 р.; засновник – Білюк О. Г.)

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (протокол № 4 від 13.11.2018 р.).

Д 44 Державні стандарти дошкільної та початкової освіти в умовах Нової української школи: теорія і практика: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, Україна, 17 жовтня 2018 року) // *Методичний вісник* кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. – Миколаїв: СПД Румянцева, 2018. – Вип. 9. – 108 с.

До збірника ввійшли матеріали викладачів кафедри початкової освіти та студентів Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського з проблем підготовки майбутніх фахівців до роботи в умовах Нової української школи. Основна тематика доповідей відповідає напрямкам роботи кафедр факультету дошкільної та початкової освіти; особливостям формування ключових та предметних компетентностей майбутніх учителів загальноосвітньої школи I ступеня та вихователів закладів дошкільної освіти.

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.489

ЗМІСТ	
Передмова	5
<u>Секція 1.</u> ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	6
Будак Валерій <i>Патріотичне виховання здобувачів освіти в умовах Нової української школи</i>	6
Дрозд Олена <i>Філософсько-педагогічний феномен ідей В. Сухомлинського у контексті Нової української школи</i>	9
Казанжи Ірина <i>Використання педагогіки партнерства у підготовці майбутніх фахівців початкової освіти</i>	11
Курчатова Анжеліка <i>Підготовка майбутніх учителів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в аспекті нової української школи</i>	15
Олексюк Оксана <i>Психологічний супровід учні Нової української школи: методика та практика</i>	20
Філімонова Тетяна <i>Освітньо-виховне середовище ЗДО як чинник патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку</i>	24
Якименко Світлана <i>Формування цілісного світогляду молодших школярів в освітньому просторі початкової школи</i>	28
<u>СЕКЦІЯ 2.</u> КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (ДОШКІЛЬНА ТА ПОЧАТКОВА ЛАНКИ)	33
Антоненко Ганна <i>Особливості позакласної роботи з математики у початковій школі</i>	33
Баль Анна <i>Складові патріотичного виховання у педагогічній системі В. О. Сухомлинського</i>	36
Бородинна Єлизавета, Пастушенко Яна <i>Наступність фізичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку</i>	38
Ворона Карина <i>Проблеми формування обчислювальних компетенцій молодших школярів</i>	41
Дідан Мар'яна <i>Фізичне виховання дошкільників засобами гри</i>	45
Зубачевська Марина <i>Значення ігрових технологій у навчанні математики молодших школярів</i>	48
Мінакова Анастасія, Свирса Любов <i>Фізичне виховання молодших школярів в організації роботи групи продовженого дня</i>	50
Паршук Світлана <i>Формування загальнокультурної грамотності учнів початкових класів засобами трудового навчання та образотворчого мистецтва</i>	54

Паршук Світлана, Кузюк Ірина <i>Розвиток творчої активності здобувачів освіти засобами образотворчого мистецтва</i>	57
Паршук Світлана, Стасюк Вікторія <i>Використання ідей В. О. Сухомлинського у процесі естетичного виховання молодших школярів</i>	61
Соболь Ольга <i>Психологічні аспекти розвитку мотивації здобувачів початкової освіти в умовах нової української школи</i>	63
Тимченко Алла, Дейнега Ірина, Кучеренко Тетяна <i>Формування творчої особистості у спадщині В. О. Сухомлинського</i>	66
Тимченко Алла, Рахман Нейля, Пастушенко Яна <i>Використання інтерактивних технологій на уроках інформатики у початковій школі</i>	69
Третьякова Віолетта <i>Міфологія і міжкультурне спілкування</i>	72
СЕКЦІЯ 3. ПІДГОТОВКА ВМОТИВОВАНОГО І КВАЛІФІКОВАНОГО ПЕДАГОГА	75
Авраменко Квітослава <i>Формування математичної грамотності майбутніх фахівців Нової української школи</i>	75
Білявська Тетяна <i>Мовна підготовка майбутніх учителів початкової школи в контексті розвитку сучасної освіти</i>	78
Казанжи Олександра <i>Особливості підготовки майбутніх фахівців початкової освіти до міжкультурного спілкування засобами літературного мистецтва</i>	81
Ліванжи Яна <i>Професійно-педагогічна комунікативна культура як складова фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи</i>	85
Марущак Валентина, Свистухіна Катерина <i>Культура мовлення вчителя як основа його успішної професійної діяльності</i>	87
Рехтета Любов <i>Підготовка майбутніх фахівців початкової освіти до формування основних життєвих навичок щодо здорового способу життя учнів школи І ступеня</i>	91
Саковська Вікторія <i>Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи в контексті сучасних вимог суспільства</i>	93
Січко Ірина <i>Особливості формування природничої компетентності майбутніх фахівців початкової освіти</i>	96
Тимченко Алла <i>Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до використання інформаційно-комунікаційних технологій: праксеологічний аспект</i>	100
Цуркан Анастасія, Шепіда Юлія <i>Проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти</i>	103

ПЕРЕДМОВА

До збірника ввійшли матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, Україна, 17 жовтня 2018 року) *«Державні стандарти дошкільної та початкової освіти в умовах Нової української школи: теорія і практика»*, яка проводилася на факультеті дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського спільно із колегами інших закладів вищої освіти : Житомирського державного університету імені Івана Франка, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Херсонського державного університету, Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Основна тематика доповідей відповідає проблемам підготовки майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти до роботи в умовах Нової української школи; оновлення Державних стандартів та освітньо-професійних програм підготовки педагогів; особливостям формування ключових та предметних компетентностей майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти.

СЕКЦІЯ 1. ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Керівник секції:

Казанжи Ірина Володимирівна – доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Секретар секції:

Асеєва Анастасія Володимирівна – студентка 548 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Будак Валерій

доктор техн. наук, професор, член-кор. НАПН України, ректор Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Нова українська школа зобов'язана готувати дитину до викликів життя у соціумі майбутнього, враховувати всі вимоги, які ставляться до сформованості компетентностей людини XXI століття. Цілком очевидно, що забезпечити реалізацію поставленого завдання має педагог – фахівець, який сам оволодів відповідними компетентностями.

У Концепції Нової української школи зазначено, що результатом проведеного реформування має бути випускник нової школи, який представляє собою цілісну особистість, усебічно розвинену, здатну до критичного мислення; є патріотом з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини та стане новатором, що здатен змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя [1, с. 6].

Відповідно, реформування системи освіти на рівні держави ставить перед педагогами нові вимоги і нові задачі: важливість виховного чинника в житті сучасної школи, зміна парадигми освіти від колективної до особистісно

орієнтованої, принципи дитиноцентризму та прозорості і публічності діяльності закладів, важливість партнерства з батьківською громадськістю.

Виховний процес нової української школи стане невід'ємною складовою всього освітнього процесу і орієнтуватиметься на загальнолюдські цінності, зокрема: морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність). Нова школа буде плекати українську ідентичність. Нова українська школа буде виховувати не лише відповідальність за себе, а й за розвиток і добробут країни та всього людства [1, с. 19].

Враховуючи вищезазначене, повинні змінюватись і підходи до підготовки педагога працювати в умовах нової української школи як початкової ланки, так і середньої школи. На думку І. Беха, педагогічний працівник – це носій загальнолюдських культурних цінностей, глибоких і різноманітних знань, високих моральних якостей, патріот своєї держави, що займає активну громадську позицію з урахуванням демократичних засад та принципів [3, с. 17].

Звернемося у рамках нашого наукового дослідження до патріотичної складової означених у Концепції нової української школи соціальних та громадянських компетентностей здобувачів освіти. Творчий колектив Інституту проблем виховання НАПН України розробив програму, в якій розглядається питання формування ціннісних орієнтирів людини майбутнього у рамках реалізації завдань Нової української школи [3].

Компетентнісний потенціал забезпечує можливість усебічного розвитку особистості дитини на основі ключових компетентностей, які були визначені у Концепції, серед яких на восьмій позиції стоїть ключова компетентність – соціальна та громадянська з окресленими ціннісним ставленням та її практичною здатністю:

Ціннісне ставлення:

- усвідомлення змісту понять «громадянин», «патріотизм», «військово-патріотичне виховання», «готовність до захисту Вітчизни» як важливих складників життєдіяльності людини;
- усвідомлення конституційного обов'язку щодо громадянських прав та захисту суверенітету і територіальної цілісності України;
- бажання брати участь у різних формах позакласної та позашкільної роботи військово-патріотичного спрямування;
- участь у шкільному самоврядуванні і в дитячих громадських об'єднаннях.

Практична здатність:

- володіти навичками допомоги, самодопомоги, захисту та виживання у складних умовах;
- готовність захищати Батьківщину;
- дотримуватися конституційних норм, повага до державних символів, законів України;
- гуманно ставитися до інших людей, бути здатним до альтруїзму, співчуття, емпатії;
- цінувати і поважати свободу інших, право на вибір та власну думку;
- поважати гідність кожної людини [3, с. 25-26].

Із урахуванням розроблених позицій були визначені базові духовно-моральні цінності, такі як: любов, повага до інших, гідність, відповідальність, совість, свобода, толерантність, справедливість, рівноправ'я, ініціативність [3, с. 12]. До складових першої моральної цінності – любов – науковцями віднесені наступні типи любові: любов до батьків (до дітей); любов до Батьківщини, народу; любов до себе. Саме любов до Батьківщини та народу виявляються у патріотизмі, сформованості національної гідності, національно-культурної ідентичності, прив'язаності до своєї малої і великої Вітчизни, на що треба звернути особливу увагу при підготовці майбутніх педагогів до реалізації завдань нової української школи.

У здійсненні виховного процесу мають ураховуватися такі організаційні орієнтири: виховання не зводиться до окремих виховних занять; до створення виховного середовища залучається весь колектив школи; учитель є взірцем людини вихованої, своїм прикладом він надихає і зацікавлює дитину; у плануванні діяльності враховуються індивідуальні нахили і здібності кожної дитини, створюються належні умови для їх реалізації; співробітництво з позашкільними закладами освіти; активне залучення до співпраці психологів і соціальних педагогів; налагодження постійного діалогу з батьківською спільнотою [2, с. 19].

Відповідно, ми вважаємо за необхідне при організації та здійсненні виховної складової загального освітнього процесу в університеті, зокрема на педагогічних спеціальностях, створювати міні-моделі майбутньої виховної системи нової української школи, що забезпечить можливість студентам – майбутнім педагогам – зсередини побачити переваги такого виду діяльності та у майбутньому уникнути певних недоліків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf> – Назва з екрана.
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
3. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей : Київ, 2018. – 40 с. [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/> – Назва з екрана.

Дрозд Олена,
доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН ІДЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО У КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Першочерговою умовою формування особистості, на думку В. Сухомлинського, є організація емоційно насиченого, діяльного життя дитячого колективу, що всебічно сприяє розвитку громадянської активності кожного індивіда [2, с. 347-353]. Сьогодні ідея впровадження особистісно-орієнтованої моделі освіти, заснованої на ідеології дитиноцентризму акцентується Концепцією Нової української школи (2016). Актуальною визнається активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини [1, с. 18].

Критерієм вихованості, за В. Сухомлинським, є совість людини, її вміння бачити очима інших людей і оцінювати свою поведінку, наче збоку: «...перевіряй свої вчинки, запитуючи сам себе: чи не робиш ти зла, незручності людям? Роби все так, щоб людям, які тебе оточують, було добре» [3].

Особливу увагу педагог приділяє: ідеї самоцінності й неповторності, талановитості кожної дитини, вільному розвитку особистості в педагогічно продуманих умовах; включенню соціального середовища в сферу педагогічних

впливів; природному вихованню (в єдності з природою) як головному чиннику формування людини – її розуму, почуттів, емоцій («уроки мислення на природі», «школа під блакитним небом», «школа радості»).

Пріоритетного значення в розбудові Нової української школи набуває завдання формувати в учнів систему загальнолюдських цінностей – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей) та соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довілля, повага до закону, солідарність, відповідальність). У центрі освіти має перебувати виховання в учнів відповідальності за себе, за добробут нашої країни [1, с. 19].

Великого значення в Концепції набуває аспект педагогіки партнерства між всіма учасниками освітнього процесу, що базується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості.

«Якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло», – писав Василь Сухомлинський.

Розглядаючи філософсько-педагогічний феномен ідей В. Сухомлинського в контексті Нової української школи, ми визначили спільні ключові моменти освітнього процесу, які були визначені Василем Олександровичем понад півстоліття тому:

- мовлення (не вживати принизливі образливі вислови та натяки, повага до співрозмовника);
- соціальні відносини (повага й сердечність у відносинах педагога й учнів);
- прийняття рішень (із усіма дітьми радяться, їм пропонується висловити свою думку);
- стосунки між більшістю та меншістю (делікатне ставлення й інтерес до представників релігійних, культурних, етнічних, лінгвістичних меншин, урахування життєвого досвіду і перспектив таких учнів під час складання навчальних планів і програм);
- особливі події (однакова участь усіх дітей у фестивалях, конкурсах, змаганнях та інших заходах).

Підсумовуючи викладене та враховуючи важливість даних положень, ми вважаємо, що для результативності навчально-виховної роботи, спрямованої на формування гармонійної особистості, ефективними виявилися такі ідеї:

- сприймати дитину такою, якою вона є;

- поважати особистість учня;
- ні за яких обставин не принижувати гідність дитини;
- пам'ятати: кожен має право на помилку, кожен має право на свою думку.

Отже, свідомо можна стверджувати, що В. О. Сухомлинський створив власний світогляд, а його самотність спадщина з плином часу привертає все більше уваги, збагачуючи українську педагогіку новими філософсько-педагогічними положеннями і думками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
2. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5 т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 1. – 596 с.
3. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: в 5 т. – К., 1976. – Т. 1. – 596 с.

Казанжи Ірина,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У процесі підготовки вчителя початкової школи важливо уявити цілісну картину тієї професійної реальності, у яку повинен увійти випускник вищого педагогічного навчального закладу, швидко адаптуватися, забезпечити соціалізацію та формування навчальних та життєвих компетентностей дітей молодшого шкільного віку, стати лідером оновлення й високої якості освіти.

Проблемі визначення місця власної інноваційної діяльності вчителя початкової школи присвячено дослідження Л. Захарової, І. Гребеньова, Г. Саранцева, Н. Сергєєва, В. Рябової, Т. Тестова, О. Язикова та інших. Використання компетентнісного підходу як концептуально важливого засобу підвищення майстерності майбутніх учителів початкових класів в Україні стало

предметом уваги вітчизняних (О. Абдуліної, Г. Арутюнової, О. Дубасенюк, О. Вознюк, К. Жуkenової, Є. Іванової, О. Конапацької, Г. Кіт, Є. Палагіної, В. Сагарди, В. Шутяка та інших) та зарубіжних (В. Богучарової, В. Чекер, Є. Чупрунова та інших) учених.

Формування сучасного педагогічного мислення майбутніх учителів та фундаментальна наукова підготовка педагогічних кадрів висвітлюються у наукових працях В. Бондаря, І. Беха, Л. Канішевської, Н. Кічук, О. Литвиненко, О. Савченко, Г. Троцько та інших.

Як зазначає О. Савченко – світ, у якому доведеться жити сучасним дітям, змінюється вчетверо швидше, ніж наші школи. У класи приходять нові покоління, які живуть в інформаційному суспільстві, в цифровому середовищі, тому необхідно переосмислити самоцінність знань (знання – це скарб, а вміння вчитись – ключ до нього). Для формування у молодших школярів уміння вчитись необхідно забезпечити комплекс умов, якими є: стимулююче навчальне середовище, висококваліфікований учитель, обов'язково сприятливе родинне виховання, яке не дає зів'язнути природній допитливості малюка, і, безумовно, цілеспрямоване керівництво формуванням цих складників уміння вчитись [3].

Індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного учня в освіті. У тісній співпраці з учнем та його батьками кваліфікований педагог або група педагогів мають визначити основні нахили, таланти, здібності дитини [4]. Створення індивідуальної освітньої траєкторії перетворює учня на партнера педагога у процесі власного розвитку. Дослідники зазначають, що учень, котрий бере активну участь у розробці освітньої траєкторії, зростає, перш за все, у власних очах. Це допомагає підвищенню самоповаги, активізує інтерес дитини до нових знань, сприяє інтелектуальному розвитку та самостійності.

У сучасній педагогіці активно застосовуються два поняття – «індивідуальна освітня траєкторія» і «персональний освітній маршрут». Ці категорії розглядаються як приватне та загальне. Індивідуальна освітня траєкторія конкретизується в маршруті. Маршрут вважається важливими компонентом, що визначає успішність роботи особистісно-розвивального середовища загальноосвітнього навчального закладу. Індивідуальна траєкторія є персональним шляхом реалізації потенціалу учня в освітньому процесі.

На думку Ш. Амонашвілі, основне завдання педагогіки партнерства – зробити дитину добровільним соратником, співробітником, одноступцем у своєму ж вихованні, освіті, навчанні, становленні, зробити її рівноправним

учасником педагогічного процесу, дбайливим і відповідальним за цей процес, за його результати [1, с. 47]. Сутність означеного підходу визначалась створенням та організацією учителем міжособистісної взаємодії, яка б змінювалась в «оптимістично-гуманній атмосфері», і вимагала б від нього майстерності та вміння ефективно спілкуватися.

Педагогіка партнерства – це могутній струмінь гуманної педагогіки. Гуманна педагогіка вбирає в себе педагогіку співробітництва, дає її філософське обґрунтування.

Основні ідеї педагогіки партнерства:

1) увага вчителя до учнів, залучення дітей до навчання, що викликає у них радісне почуття успіху, руху вперед;

2) вчитель усіма засобами має вселяти в учнів упевненість у тому, що мета буде досягнена, тема – добре засвоєна;

3) надання учням опорних сигналів для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу;

4) виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагогічних засобів, зокрема оцінки;

5) надання дитині свободи вибору у процесі навчання;

6) застосовування самоаналізу, який реалізує ідею колективного аналізу. Коли учні знають, що їхня праця буде оцінена не тільки вчителем, але й колективом, вони працюють набагато старанніше;

7) створення загальних життєвих цілей та цінностей у класі, для чого необхідно розвивати здібності та нахили дитини в діяльності, що її цікавить, давати свободу творчості.

На думку О. Савченко, найважливішим завданням початкової школи є навчання тому, як вчитися, і навчання тому, як думати [3]. Досягнути цієї мети можна, якщо впливати на навчальний процес системно, поєднуючи засоби опосередкованого впливу і методики цілеспрямованого формування самостійної розумової діяльності. За цих умов можна навчити дітей самостійно вчитися, тобто розуміти мету діяльності, організувати свою навчальну діяльність, вступати у діалог, користуватись мислительними вміннями, контролювати й оцінювати результати своєї праці, прагнути їх поліпшити, зробити перший крок до побудови індивідуальної освітньої траєкторії. Фундаментальність початкової освіти – не лише у міцно засвоєних учнями вміннях, навичках, а й ключових компетентностях, які мають стати найважливішим надбанням розвивальної шкільної освіти.

Ядром самостійної початкової діяльності є індивідуальна мислительна діяльність учня. Це той процес, до якого багато вчителів спонукають дитину коротким словом «Думай!». Наказуючи учневі думати, мало хто уявляє повною мірою, що у цей напружений момент йому треба досить швидко і безпомилково на очах усього класу виконувати різні мислительні операції, серед багатьох способів вибрати один. Як полегшити шлях до самостійного мислення? Очевидно, слід не пускати його на самоплив, а цілеспрямовано допомагати дітям набувати успішний досвід у цій справі. Оскільки мислительних операцій багато, то найперше, щоб формувати їх, треба знати, що їх об'єднує і у чому специфіка кожної.

Для реалізації важливих завдань початкової освіти необхідно відповідним чином підготувати майбутнього вчителя. В останні роки значне місце в дослідженнях посідає проблема індивідуалізації навчального процесу, самостійного оволодіння знаннями, розробки і реалізації у підготовці студентів індивідуальних освітніх траєкторій. Різні аспекти цього процесу розглянуто в межах когнітивної і особистісно зорієнтованої парадигм (А. Бударний, А. Воронцов, А. Кирсанов, Т. Ковальова, Н. Рибалкіна, О. Тубельський, А. Хуторський, Є. Ямбург та ін.).

Індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного студента в освіті. Під особистісним потенціалом студента тут розуміється сукупність його здібностей: пізнавальних, творчих, комунікативних. Процес виявлення, реалізації і розвитку цих здібностей студентів відбувається в ході освітнього руху студентів по індивідуальних траєкторіях. Будь-який студент здатний знайти, створити або запропонувати свій варіант рішення будь-якої задачі, що відноситься до власного навчання. Студент зможе просуватися по індивідуальній траєкторії у тому випадку, якщо йому будуть представлені наступні можливості: вибирати оптимальні форми і темпи навчання; застосовувати ті способи навчання, які найбільш відповідають його індивідуальним особливостям; рефлексивно усвідомлювати отримані результати, здійснювати оцінку і коригування своїй діяльності [2].

Висновки. Побудова індивідуальної освітньої траєкторії у навчальній діяльності майбутніх учителів засобами педагогіки співробітництва – це суттєвий внесок у підготовку сучасного вмотивованого фахівця Нової української школи. Цей напрямок науково-дослідницької діяльності взаємозбагачує викладача вищої школи та її випускників, розкриває перспективи для формування майстрів педагогічної справи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амонашвілі Ш. Размышления о гуманной педагогике. – М., 1995. – 496 с.
2. Коростіянець Т. П. Індивідуальна освітня траєкторія – освітня програма студента : Збірник наукових праць. – Суми.: ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – С. 52-61.
3. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання. – К., 2009. – 2 вид. – 226 с.
4. Серган В. Г. Підвищення професійної компетентності педагогів // Завучу. Усе для роботи. – 2011. – № 1.

Курчатова Анжеліка,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри дошкільної освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В АСПЕКТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасний розвиток Української держави, який спрямований на побудову громадянського суспільства та інтеграцію України у світове та європейське співтовариство, вимагає від нас, викладачів закладів вищої освіти педагогічного спрямування побудови нового якісного освітньо-виховного процесу з орієнтацією на особистість, який потребує нових підходів до його організації та функціонування, сутнісними ознаками якого є: компетентнісні засади організації й змісту освіти, посилення функціональності змісту навчання; варіативність і різнорівневість освітніх технологій та послуг; цілісне психолого-дидактичне проектування навчального процесу; моделювання освітніх середовищ, їх організаційних, методичних і змістовних компонентів.

Освіта була і надалі залишається найвищим національним престижем, основою для розвитку особистості, суспільства та держави. Тому створення високоефективної системи якісної освіти – це об'єктивна вимога часу.

Демократичні зміни в українському суспільстві зумовили низку змін у підходах до організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Концепція «Нова українська школа» зазначає, що для учнів з особливими

потребами буде створено умови для навчання спільно з однолітками. Для таких дітей буде запроваджено індивідуальні програми розвитку, що передбачають психолого-педагогічний та корекційно-реабілітаційний супровід. Такий підхід спонукає педагогічні заклади вищої освіти переглянути плани підготовки фахівців з урахуванням специфіки інклюзивного навчання. Особливо гостро така потреба постає в процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів, які вже з нового навчального року будуть залучені до роботи з учнями з особливими освітніми потребами.

Шкільний вік – це особливий період людського життя. Саме на цьому етапі людина визначає свої життєві орієнтири і потребує підтримки уваги досвідченого педагога, здатного креативно мислити і навчити цього своїх учнів. Якщо ми хочемо, щоб у нас була нормальна, активна, самостійна, незалежна, освічена, здорова молодь, то нею потрібно займатися, постійно підтримувати їх проекти, сприяти їх самореалізації, даючи свободу дій змінювати Україну на краще.

Підґрунтям для розроблення питань підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі є інтерпретація результатів сучасних досліджень з означеної проблематики. Аспекти організації інклюзивного навчання у вітчизняних закладах освіти досліджували: Л. Будяк, Л. Даниленко, І. Демченко, А. Колупаєва, І. Луценко, С. Миронова, В. Синьов, О. Таранченко, З. Шевців.

Значну увагу формуванню інклюзивної компетентності вчителів і вихователів дошкільних закладів приділили С. Альохіна, Ю. Бойчук, О. Бородіна, О. Гноєвська, Г. Косарева, І. Хафізулліна та інші.

Однак виникає необхідність розробки не лише нових методів та форм роботи, спрямованих на підготовку вчителя, а й визначення тих перспективних можливостей інтеграції, освітньо-виховного потенціалу позааудиторної роботи, вивчення зарубіжного досвіду, які можна ефективно використовувати в процесі педагогічно-професійної підготовки вчителя початкової школи в умовах Нової української школи.

Стратегія розвитку сучасного українського суспільства в умовах соціально-економічних реформ об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи та професійної підготовки фахівців високої кваліфікації.

Рівний доступ до якісної освіти є невід'ємним правом кожної дитини. Необхідність інклюзивної освіти зумовлена тим, що число дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно росте. В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей і

забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з ООП. Навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку на сьогодні є одним з найважливіших завдань для країни. Тому необхідно створити дійсно інклюзивне середовище в закладах освіти, де кожен може відчутти важливість свого існування. Суспільство зобов'язане дати можливість кожній дитині, незалежно від її потреб та інших обставин, повністю реалізувати свій потенціал, приносити користь суспільству. Потрібно зробити все, щоб такі діти відчували себе потрібними у житті, бо найбільше у світі вони хочуть бути такими, як всі. Донедавна у них була можливість отримати освіту у спеціальних навчальних закладах або за індивідуальною формою навчання. Втім, з часу ратифікації Україною Конвенції ООН про права інвалідів, зокрема статті 24 «Освіта», де зазначено, що «одним із зобов'язань держав-учасниць даної Конвенції є забезпечення інклюзивної освіти на всіх рівнях, держава взяла на себе 1 Конвенція про права інвалідів. Ст.24. 26 міжнародні зобов'язання створити умови для навчання для дітей з ООП за місцем їхнього проживання на базі дошкільних та закладів загальної середньої освіти». Перебування дітей з ООП у класі зі здоровими однолітками дає їм змогу розвивати відповідні комунікативні та соціальні навички. Звичайна соціальна взаємодія сприяє встановленню дружніх, позитивних стосунків. Спостерігається покращення концентрації уваги, пам'яті, посилення мотивації до навчання. Набувається успішний досвід оволодіння вміннями, необхідними для активного самостійного життя. Для успішної реалізації інклюзивного навчання майбутньому вчителю потрібна допомога, а саме:

- як організовувати освітньо-виховний процес для всіх дітей без винятку, незалежно від стану здоров'я та психічного розвитку;
- як залучити всіх дітей з особливими потребами до тих навчальних закладів, які б вони відвідували, не маючи психічних або фізичних обмежень;
- як правильно використовувати різні форми, методи і види роботи для забезпечення різноманітних освітніх потреб учнів.

Необхідно звернути увагу, що дисципліни, які в подальшому дали б підґрунтя реалізації інклюзивної освіти – відсутні, лише фрагментарно в деяких дисциплінах зустрічаються теоретичні аспекти інклюзивної освіти, що обумовлює на нашу думку необхідність запровадження під час підготовки майбутніх учителів початкової школи опанування засад інклюзивної педагогіки та створення інклюзивного середовища як освітнього компонента під час підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Процес підготовки студентів до створення, освоєння й упровадження інклюзивного освітнього простору початкової школи у парадигмі «Нової української школи» є багатомірним і тривалим. Для усвідомлення цього явища варто з'ясувати, які найбільш істотні процеси, явища, об'єкти взаємодіють із ним. Результатом підготовки студентів до педагогічної діяльності є їхня готовність до нововведень. Результат цілеспрямованої роботи може бути виражений у моделі (професіограмі) вчителя інноваційного типу: це вчитель-дослідник, учитель-новатор, який одержує високі результати в роботі, завдяки вдосконалюванню процесу навчання й виховання школярів і впровадження Концепції «Нової школи».

Учитель початкової школи стане першим наставником дитини з особливими освітніми потребами, а відповідно він потребує системної підготовки до участі в такому процесі. Безсумнівно, найбільш ефективним напрямом підготовки майбутнього вчителя є запровадження відповідних навчальних дисциплін: «Інклюзивна освіта», «Особливості роботи в інклюзивному класі», «Дитина з особливими освітніми потребами» тощо.

Однак доцільно використовувати й реалізовувати вивчення відповідних тем у традиційних курсах фахової підготовки. Деякі потенційні можливості для формування інклюзивної компетентності майбутніх вчителів презентують окремі розділи дисципліни «Педагогіка». Так, у розділі «Уведення в педагогічну діяльність» необхідним повинно стати вивчення теми «Вимоги державного освітнього стандарту до особистості та професійної компетентності педагога», що дозволить розглядати різні види компетентностей вчителя і, зокрема, згадати про інклюзивну компетентність, обґрунтовуючи актуальність її формування.

У розділах «Загальні основи педагогіки», «Освіта як суспільне явище й педагогічний процес» і «Освіта як цілеспрямований процес виховання і навчання в інтересах людини, суспільства і держави» необхідно приділити особливу увагу проблемі доступу кожної людини до здобуття якісної освіти та свободи вибору способу отримання освіти, в тому числі й для людей з обмеженими можливостями здоров'я.

У розділах «Теорія навчання» та «Теорія виховання», особливу увагу треба звернути на принцип навчання і виховання, серед яких одним з основних є принцип гуманістичної спрямованості педагогічного процесу, можна підкреслити, що одним із засобів гуманізації педагогічного процесу є введення в практику загальноосвітніх шкіл інклюзивного навчання.

Актуальність упровадження інклюзивного навчання можна узагальнити і в темі «Інноваційні освітні процеси». У темах розділу «Соціальна педагогіка» – «Соціальне виховання і соціалізація особистості», «Сім'я як суб'єкт педагогічної взаємодії й соціокультурне середовище виховання та розвитку дитини» необхідно підкреслити важливість виховання дитини, особливо з обмеженими можливостями здоров'я, в умовах власної сім'ї, і водночас значущість соціального оточення звичайних однолітків для ефективної соціалізації.

Навчальний предмет «Психолого-педагогічний практикум», необхідно також спрямувати на формування ключових операційних компетентностей, що належать до структури професійної компетентності вчителя початкових класів.

Отже, інклюзивна освіта – це особлива система навчання, яка забезпечує навчання за індивідуальними навчальними планами та систематичний медико-соціальний та психолого-педагогічний супровід, охоплює різноманітний контингент учнів і диференціює освітній процес. Однак для того, щоб ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах інклюзивного навчання знань, отриманих за названими дисциплінами, недостатньо. Проаналізувавши освітні стандарти, ми виявили причини, що заважають цілісному формуванню інклюзивної компетентності майбутніх учителів. До таких причин належать такі: недостатня кількість годин, що відводиться на вивчення спеціальних розділів педагогіки «Корекційна педагогіка з основами спеціальної психології» та «Основи спеціальної педагогіки», відображення у змісті цих курсів в основному диференційованої системи спеціальної освіти, що негативно позначається на мотивації студентів до вивчення таких дисциплін, що не мають для них практичної значущості, застосування в навчанні в основному репродуктивних методів, відсутність чітко сформульованого складу ключових компетентностей, необхідних для здійснення інклюзивного навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Демченко І. І. Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти: структура та діагностика: навч.-метод. посіб. / Ірина Іванівна Демченко. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2014. –160 с.
2. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. – К. : Наук. світ, 2010. – 196 с.
3. Концепція «Нової української школи». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://drive.google.com/file>.

4. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / pid zag. red. H. M. Bibik. – K.: TOB «Vidavnicnij dim «Plejadi», 2017. – 206 s.
5. Pidgotovka pedagogiv do roboti v umovah inklyuzivnogo navcannja. Visnik № 3 / Upor.: Juchimec I. V., Savcuk L. O. – Rivne: ROIPPO, 2012. – 69 s.
6. Shevciv Z. M. Teorija i metodika profesijnij podgotovki majbutnij uciteliv pocatkovij skoli do roboti v inklyuzivnomu seredovici zagalnoosvitnjogo navcalnogo zakladu : avtoref. dis. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04. Rivne, 2017. – 44 s.

Олексюк Оксана,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри педагогіки та
інклюзивної освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКА

Початкова школа – дуже важливий етап особистісного, інтелектуального і фізичного розвитку дитини. Тому шкільний психолог має приділяти особливу увагу учням перших класів. Важливість діяльності психологічної служби в закладах освіти закріплена в Концепції Нової української школи, Положенні про психологічну службу у систем освіти України, яке було затверджено 22 травня 2018 року.

Загальною метою діяльності психологічної служби в початковій школі є формування і розвиток особистості дітей, створення психологічно-педагогічних умов для розкриття творчих здібностей кожного учня, забезпечення його активності в засвоєнні знань, набутті вмінь та навичок, необхідних для подальшого успішного навчання в середній школі, досягнення оптимального рівня розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та моральної сфер особистості молодшого школяра з урахуванням його психофізіологічних індивідуальних особливостей [3].

Серед найбільш типових проблем, з якими стикається психолог сучасної початкової школи можна виділити наступні: готовність дітей до шкільного навчання; адаптація до школи; індивідуальний підхід до «сильних» і «слабких»

учнів; формування вікових новоутворень; мотивація учіння; всебічний розвиток особистості; перехід від початкової школи до середньої [3].

Завдання психологічної служби визначаються відповідно до стратегії розвитку системи освіти України в цілому і водночас залежать від особливостей політики, історії та традицій освіти і мають трансформуватися відповідно до змін у нормативно-правовій базі, визначених пріоритетів діяльності освітньої галузі.

До завдань психологічної служби закладу освіти відносяться: збереження та зміцнення психічного та соціального здоров'я, сприяння особистісному, інтелектуальному, фізичному і соціальному розвитку здобувачів освіти шляхом доповнення сучасних методів навчання та виховання ефективними психолого-педагогічними технологіями; сприяння забезпеченню психологічної безпеки, надання психологічної і соціально-педагогічної допомоги всім учасникам освітнього процесу [3].

Сучасні тенденції розвитку освіти формують загальне спрямування діяльності психологічної служби, яке сприятиме вирішенню освітніх і виховних задач, професійній гнучкості, формуванню готовності до особистісного, професійного, політичного вибору, формуванню соціальної компетентності як передумови ефективної соціалізації молоді [4]. Працівникам психологічної служби для розуміння своєї ролі в процесі реалізації Концепції Нової української школи необхідно спрямувати зусилля на створення комплексу методик і вправ щодо формування у здобувачів освіти таких умінь: читати і розуміти прочитане; висловлювати думку усно і письмово; критично мислити; логічно обґрунтовувати позицію; виявляти ініціативу; творити; оцінювати проблеми, виявляти ризики та приймати рішення; керувати емоціями; застосовувати емоційний інтелект; здатність співпрацювати в команді.

У документах Міністерства освіти і науки України [4] акцентується увага на збереженні і зміцненні психічного здоров'я учасників освітнього процесу. Взаємовідносини серед дітей, між дітьми і дорослими в закладі освіти мають величезний вплив на становлення особистості учнів і їх подальшу соціалізацію. Насильство в закладах освіти має різну природу і характер, проявляється як у формі одноразових насильницьких дій, так і у вигляді постійних знущань, принижень і систематичного цькування (булінг). Зокрема, розроблені методичні рекомендації та програми щодо запобігання боулінгу у закладах освіти [1].

У Концепції Нової української школи – цінності дитиноцентризму, отже в подальшому діяльність психологів ЗОШ буде спрямована на вивчення динаміки

розвитку особистості, потенційних можливостей, що передбачає також зміну акцентів з «знайти ваду» в дитині на «розкриття її можливостей». Такий новий вектор в діяльності практичного психолога висуває і нові завдання, серед яких можна виділити наступні: медіація, навчання анти стресу [2].

Медіатор – це посередник у конфлікті, який допомагає вирішити конфлікту ситуацію і дійти згоди. А це буде можливо за певних умов: коли психолог компетентний у питаннях конфліктології та займає неупереджену позицію, розбираючись у ситуації. Тільки тоді учні та батьки будуть довіряти такому фахівцю та заздалегідь звертатися по допомогу, не доводячи ситуацію до абсурду. У більшості європейських країн психолог відповідає за шкільний клімат, що змушує його за допомогою профілактики дбати про безпеку та душевний комфорт учнів.

Допомогти дитині перемогти тривогу перед контрольною, перебороти негатив, вплинути на власний настрій, позбутися психологічної втоми наприкінці дня – все це завдання психологічної служби. Використовувати всі «психогігієнічні штучки» повинні вміти всі сучасні діти, починаючи з першого класу. Забезпечення «психологічної безпеки» протікання навчального процесу, прояв турботи до кожного учня вимагає від адміністрації навчального закладу вирішення питання про кількість наявних посад психологів.

У Новій українській школі особливу увагу приділено інклюзивній освіті. Освітній процес дитини з особливими освітніми потребами набуває конкретики тільки тоді, коли навколо неї гуртуються фахівці, які разом з батьками створюють міждисциплінарну, полісуб'єктну команду психолого-педагогічного супроводу і розпочинають колегіальну роботу в напрямі продумування та реалізації компетентного освітнього маршруту для цієї дитини [4].

У кожній школі фахівець має підготувати учнів, а також їхніх батьків до здорової взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами (ООП). На допомогу стануть тренінги, лекторії, семінари, консиліуми, під час яких будуть зруйновані стереотипи щодо труднощів спільного навчання. Психолог, як член спеціальної команди супроводу дитини з ООП, має забезпечити психологічний супровід навчання та консультувати вчителів і батьків щодо створення ефективних умов життєдіяльності для цієї дитини [2]. Діяльність психолога щодо впровадження інклюзивної освіти у навчальному закладі має здійснюватися у рамках спільної роботи всіх задіяних осіб. Однак, на психолога покладається ще й завдання щодо створення сприятливого мікроклімату в діяльності усієї команди, від чого буде залежати результативність навчання та розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

У новому Положенні вказано, що психолог має консультувати та надавати психологічну допомогу всім учасникам освітнього процесу [3].

Психологічна допомога педагогам – ще одне важливе завдання у реалізації завдань нової української школи. У школах, де вчителів навчають, як зняти стрес і повноцінно відпочити за невеликий проміжок часу, де чимало ідей для поліпшення атмосфери (мотиватори, обмін компліментами, приємні сюрпризи один одному), позитивний ефект першими відчували учні [2].

Отже, діяльність психологічної служби на виконання завдань, векторів діяльності, що визначені у документах МОН України, сприятиме ефективній реалізації реформування освітньої системи в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству. Лист МОН України від 18.05.2018 № 1/11-5480. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18/print>.

2. Мірошникова Аліна Якою буде роль шкільних психологів у Новій українській школі. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/shho-robytumut-shkilni-psyhology-u-novij-ukrayinskij-shkoli>.

3. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України. Наказ МОН України від 22.05.2018 р. № 509. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>.

4. Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2018-2019 н. р. Лист МОН України від 07.08.2018 № 1/9-487. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://osvitastryirda.org/psychologichna_sluzhba/Priorytetni_napriamy_2018-2019.pdf.

Філімонова Тетяна Володимирівна,
викладач кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗДО ЯК ЧИННИК ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасний заклад дошкільної освіти спрямований на забезпечення всебічного розвитку особистості дитини шляхом навчання та виховання, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, інтегрованості, єдності навчання і виховання на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги в інтересах людини, родини, суспільства, держави.

Виховання особистості в ЗДО має бути спрямоване насамперед на розвиток патріотизму – любові та поваги перш за все до своєї сім'ї, навчального закладу, міста, держави. І проблема полягає в тому, що дитина дошкільного віку поняття «патріотизму» розуміє поверхнево. Тому завдання сучасного дошкільного закладу – формування громадянина-патріота, здатного розбудувати суверенну Україну, творчої особистості з високим рівнем інтелектуального і духовного розвитку. За таких умов дошкільний навчальний заклад стає важливою ланкою виховання свідомих, активних, високоморальних громадян Української держави, місцем емоційно-психологічної захищеності і душевного комфорту особистості дитини-дошкільника, конструктивної співпраці та взаєморозуміння, ланкою, де формується національна свідомість, громадська зрілість, соціальна відповідальність за долю Батьківщини, за свою роль у національно-культурному відродженні України, її розквіті.

Важливими є дослідження, у яких розкрито сутність поняття, як: *освітнє середовище* (Є. Бондаревська, А. Лукіна, В. Веснін, І. Левицька, Л. Кепачевська, І. Улановська), *освітньо-виховне середовище* (Л. Буєва, Ю. Мануйлов, Л. Новикова, Н. Селиванова, В. Петрівський, І. Якиманська, В. Ясвін), *творче освітньо-виховне середовище* (Г. Любимова, О. Гуменюк, К. Приходченко, В. Ясвін), *розвиваюче освітнє середовище* (А. Валицька, Б. Ельконін, І. Фурман), *освітній простір, виховна система* (В. Докучаєва, Л. Новикова, С. Савченко, В. Селиванова).

Вплив освітнього середовища на актуалізацію духовно-творчого потенціалу особистості досліджували Ш. Амонашвілі, А. Анохін,

Ю. Бродський; вплив культурного середовища – А. Трошева, Н. Романченко; освітнього – А. Воронін, С. Дерябо, В. Левін; навколишнього середовища – В. Афанасьєв, Г. Тараскіна.

Виховати громадянина означає підготувати підростаючу особистість до участі в розв'язанні начальних і перспективних завдань держави, до управління її справами і виконання функції громадського діяча та захисника Батьківщини. Для цього потрібно сформуванню в неї комплекс особистісних якостей і рис характеру, що є основою специфічного способу мислення та спонукальною силою дій, вчинків, поведінки.

Згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді, патріотичне виховання – це складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави.

У сучасних умовах розвитку нашої держави вкрай важливим є усвідомлення педагогом потреби в інтеграції дітей в сучасне суспільство, засвоєнні ними системи загальнолюдських цінностей, побудови ціннісного ставлення до світу, до себе та інших, формування повноцінної, національно-свідомої особистості – майбутнього громадянина України [3, с. 5-6].

Проблема виховання патріотизму надзвичайно багатоаспектна через свою інтегративну функцію, тому однаково значуща для всіх ланок освіти, починаючи з дошкільної. Патріотичні почуття не з'являються самі по собі, це результат довготривалого виховного впливу на людину. Національно-патріотичне виховання дітей – дуже складний за своїм характером процес, який потребує озброєння педагогів дошкільної галузі відповідними методичним інструментарієм і усвідомлення ними потреби та важливості такої роботи саме з дітьми середнього та старшого дошкільного віку [3, с. 6-7].

Шляхи патріотичного виховання дошкільників у сучасних умовах мають проходити через збагачення їхнього світогляду певними знаннями, формування уявлення про суспільні явища і події у світлі загальноновизнаних тлумачень, накопичення соціального досвіду життя у найближчому оточенні (сім'ї, вулиці, місті (селі, селищі)), через залучення до його культури, родинних традицій, виховання любові до Батьківщини і рідного дому [3, с. 7].

Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, дошкільних навчальних закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у дошкільників високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості дитини-дошкільника до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Вперше термін «середовище» в педагогіку був введений ще в епоху Просвітництва і розумівся як суспільні, матеріальні та духовні умови його існування, формування і діяльності, що оточували людину.

У вітчизняній педагогіці та психології термін «середовище» з'явився у 20-і рр. ХХ ст., коли досить часто уживалися поняття «педагогіка середовища» (С. Шацький), «суспільне середовище дитини» (П. Блонський), «навколишнє середовище» (А. Макаренко).

Загалом середовищем називають сукупність явищ, процесів, що здійснюють вплив на досліджуваний об'єкт; комплекс умов, які оточують людину і взаємодіють із нею як з організмом і з особистістю. Розрізняють зовнішнє і внутрішнє, предметне і соціальне середовище, а також ін [1, с. 7].

Освітнє середовище – відносно нове поняття, що ввійшло в тезаурус педагогіки та психології лише в останнє десятиліття. Його зміст не можна вважати однозначно визначеним і сталим.

Дослідники Ю. Кулюткін, С. Тарасов під освітнім середовищем розуміють систему ключових факторів, що визначають формування і розвиток людини [4].

Виховне середовище – це сукупність факторів, що реально склалася і функціонує в соціумі даність, а не результат конструктивної діяльності вихователів, менеджерів освітнього процесу зі створення умов для розвитку школярів [2, с 64].

Створення освітньо-виховного середовища дошкільного навчального закладу патріотичного напрямку дозволить: підвищити рівень духовної, моральної, патріотичної, правової культури людей вже на етапі дошкільного дитинства; поліпшити стосунки між усіма учасниками навчально-виховного процесу.

Освітньо-виховне середовище дошкільного навчального закладу виконує наступні завдання:

1. Орієнтація на створення гуманістичного інтерактивного середовища, спрямованого на максимальний розвиток особистісного потенціалу кожної дитини;
2. Забезпечення взаємозв'язку виховного процесу із навчальною роботою;
3. Максимальне використання виховного потенціалу занять;
4. Розробка та реалізація патріотично зорієнтованого змісту спільної діяльності вихователів та дітей.

Мета патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку може бути досягнена шляхом реалізації таких виховних завдань:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника Вітчизни, героя;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;
- культивування кращих рис української ментальності - працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;
- формування мовленнєвої культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беляєв Г. Ю. Педагогическая характеристика образовательной среды в различных типах образовательных учреждений / Г. Ю. Беляєв. – М.: ИЦКПС, 2000. – 288 с.
2. Калініченко Н. Виховуюче середовище в системі педагогічних поглядів В. Сухомлинського / Н. Калініченко // Рідна школа. – 2005. – № 9-10. – С. 8-11.
3. Каплуновська О. «Україна – моя Батьківщина.» Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку /

О. М. Каплуновська, І. І. Кичата, Ю. М. Палець за наук. ред. О. Д. Рейпольської.
– Тернопіль : Мандрівець, 2016. – 72 с.

4. Кулюткин Ю., Тарасов С. Образовательная среда и развитие личности. /
Ю. Кулюткин, С. Тарасов // Новые знания. – 2001. – № 1. – С. 6-7.

Якименко Світлана,
*доктор філософії в галузі освіти, професор, завідувач кафедри
початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО СВІТОГЛЯДУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Актуальність теми полягає в тому що, освітня політика будь-якої сучасної держави визначає майбутнє нації, місце держави у світовому товаристві, визначає формування всебічно розвиненої особистості.

У молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї; родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, краю, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій» [1, с. 3].

У процесі побудови демократичного суспільства зростає роль знань в житті людини. Варто відзначити, що сьогодення висуває підвищені вимоги до навчального та виховного потенціалу підростаючого покоління, визначає важливість глибокого усвідомлення закономірностей розвитку суспільства та застосування пізнаних знань у майбутньому житті.

Отже, підвищується місце світоглядних поглядів, переконань, які використовує людина в своєму повсякденному житті. Повноцінно сформований світогляд допомагає підростаючому поколінню самостійно розібратися, правильно зорієнтуватися в складних подіях і явищах сучасного життя, забезпечує активну участь його в будівництві демократичного суспільства.

Велика увага приділена проблемам дослідження наукового світогляду в науковій літературі.

В. Сухомлинський зробив значний внесок у розробку питань формування світоглядних якостей в учнів різних вікових груп. Педагог визначив зразки комплексного підходу до розв'язання завдань, пов'язаних з формуванням у молодших школярів наукового світогляду; визначив основні шляхи й методи

роботи, які допомагають успішно виховувати в учнів патріотизм, гуманізм; розкрив роль емоцій у формуванні в учнів наукового світогляду. У наукових працях В. Сухомлинського з'ясовуються особливості оволодіння молодшими школярами світоглядними уявленнями, поняттями, ідеями.

Такі вчені як Ш. Балавадзе, О. Лушников, М. Нелюбін та інші визначають в своїх працях основні завдання, зміст роботи щодо формування в учнів світоглядних уявлень, розкривають деякі шляхи досягнення цієї мети.

Питання психологічних аспектів формування світогляду розглядали Л. Божович, Н. Менчинська, Г. Залеський, Т. Мухіна, Т. Тамбовцева та інші дослідники. Вони виявляють основні умови, які забезпечують успішне виховання в учнів світоглядних уявлень, понять, ідей; зробили перші важливі кроки в напрямі розкриття психологічних механізмів вироблення поглядів і переконань учнів [5, с. 88-91].

Мета – формування цілісного світогляду молодших школярів в освітньому просторі початкової школи.

Завдання:

- розкрити зміст понять «світогляд», світоглядні поняття;
- охарактеризувати сутність і специфіку структурних компонентів світогляду;

Світогляд – це цілісна система наукових, філософських, політичних, моральних, правових, естетичних понять, поглядів, переконань і почуттів, які визначають ставлення людини до навколишньої дійсності і до самої себе.

Світоглядом називають синтез знань, ідей, практичного досвіду і морально-емоційних оцінок, які в узагальненій формі відображають об'єктивну реальність, зокрема особливості буття людини, її місце в конкретно-історичних суспільних відносинах. Виходячи з цього, в поняття «світогляд» входять не всі знання про природу, суспільство і мислення, а лише ті, які є втіленням узагальнень вищого рівня, висновками з певних відомостей про навколишню дійсність.

Погляди і переконання, що формуються на базі знань про природу та суспільство, й стають внутрішньою позицією молодшого школяра і стають основою світогляду. Система уявлень, ідеалів, якими керується дитина в повсякденному житті і які визначають сутність її морального обличчя, близькі і далекі перспективи її діяльності формуються у кожної дитини. В органічній єдності перебувають погляди, переконання, ідеали, ціннісні орієнтації людини, які є складовими частинами світогляду.

Отже, рівень сформованості одного структурного компонента світогляду

неодмінно позначається на іншому і певною мірою на всій світоглядній системі людини.

Погляди, в основі яких лежать загальні уявлення, поняття про матеріальне й ідеальне, буття і свідомість розглядають насамперед як компонент світогляду. Це прийняті людиною як достовірні ідеї, знання, теоретичні концепції, передбачення, що пояснюють явища природи і суспільства, є орієнтирами в поведінці, діяльності, стосунках. Необхідно, щоб світоглядні уявлення, поняття були істинними, тобто правильно відображали реальну дійсність.

Н. Менчинська, досліджуючи поняття «погляди» як структурний компонент світогляду, зазначає, що в «ньому передбачається наявність не тільки знань, а й ставлення до фактів і явищ навколишнього світу, їх оцінки» [3, с. 51-52].

В результаті більш глибокого пізнання дійсності зміст поняття «погляди» може змінюватись швидше, ніж інші компоненти світогляду – переконання, ідеали.

Більш складним і одним із найважливіших компонентів світогляду є переконання – психічний стан особистості, який характеризується стійкими поглядами, впевненістю у правильності власних думок, поглядів; це сукупність знань, ідей, концепцій, теорій, гіпотез, в які людина вірить як в істину.

Одною з найпотужніших сил, які спрямовують діяльність людини – це переконання. За словами дослідника М. Добролюбова, переконання «тільки тоді може вважатися істинним, коли воно проникло в середину людини, злилося з його почуттями і волею, присутнє в ній постійно, навіть несвідомо, коли вона про те й не думає». Для формування переконання бере участь не тільки мисленнєва діяльність людини, а й емоційна та вольова; силу і зміст переконання, його структуру становлять упевненість в істинності конкретного знання, почуття і звички людини [2, с. 14-18].

Вчені досліджують психологічну структуру, особливості, механізми формування цього важливого компоненту світогляду, розвиваючи положення видатних мислителів, педагогів минулого про переконання. В. Сухомлинський вдало виділяє істотні ознаки переконань: «Переконання – це не лише усвідомлення людиною істинності світоглядних та моральних понять, а й особиста її готовність діяти відповідно до глибоко засвоєних світоглядних уявлень» [4, с. 45-46].

Коли учень виявляє готовність діяти, коли він діє відповідно до глибоко засвоєних світоглядних уявлень, понять, тоді переконання досягає повного

ступеня сформованості. Виділяють такі види переконань: філософські, моральні, релігійні та інші.

Наступним за рівнем структурним компонентом наукового світогляду є ідеали – найвища мета діяльності особистості, її прагнень. Вони бувають суспільні, моральні, естетичні.

Науковість, цілісність, логічна послідовність і доказовість, узагальненість знань та зв'язки з практикою – основні ознаки світогляду особистості.

Істинність, багатство, стійкість і глибина знань, правильність їх узагальнення свідчать про науковість світогляду, який в свою чергу, на противагу побутовим переконанням, дає змогу пізнавати закономірності життя, причинно-наслідкові зв'язки в ньому, бачити близькі і далекі перспективи, наслідки своїх дій і поведінки, спростовувати ідеалістичні погляди, різні забобони.

Якщо світоглядні знання становлять струнку систему, якщо в людини сформовані погляди, переконання з основних питань розвитку природи і суспільства, якщо всі його компоненти гармонійно узгоджуються між собою, то можна сказати, що світогляд є цілісним. Тоді керуючись єдиним методологічним підходом у судженнях про предмети і явища об'єктивної дійсності, людина здійснюватиме міркування.

Світогляд відзначається логічною послідовністю і доказовістю, коли пізнавальна діяльність людини послідовна, умотивована, повністю відповідає законам логіки, судження людини завжди правильні, достатньо аргументовані.

Знання, якими володіє людина, повинні бути узагальнені. Виходячи з цієї умови, якщо конкретні емпіричні знання недостатньо узагальнені, людина не може глибоко аналізувати дійсність, закони її розвитку і брати активну участь у громадському житті.

Зрілість світогляду людини настає тоді, коли особистість виробила і свідомо втілює в життя свої погляди, переконання, ідеали, моральні принципи тощо. Однією з найважливіших рис людини є зв'язок світогляду з поведінкою, практичною діяльністю.

Використовуючи сукупність всіх педагогічних заходів на уроках, у позакласній і позашкільній роботі, координацією зусиль школи, сім'ї і громадськості, спрямованих на виховання в учнів цілісної картини світу, стає можливим формування рис світогляду в учнів.

Отже, формування в учнів системи ставлень до навколишнього середовища й до себе тісно пов'язане перетворення знань на світоглядні погляди і переконання. Формування правильного ставлення до них відбувається

в ситуаціях, коли індивід діє певним чином. Виходячи з цього, в процесі формування картини світу створюються умови, в яких учень виявляє своє ставлення до подій, явищ, про які йдеться, не побоюючись дати їм принципову оцінку, висловити свою думку, що сприяє формуванню єдності слова і діла, світогляду й поведінки, активної життєвої позиції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді: Кабінет Міністрів України, від 16 червня 2015 р. N 641 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068> – Назва з екрану.
2. Енциклопедія освіти / АПН України (головний ред. В.Г. Кремень). – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Менчинська Н. А. Психологічні проблеми формування наукового світогляду школярів. – М., : Просвіта, 2004 (видання 3-є, доповнене) – С. 26-28.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. – К. : Радянська школа. – 1986. – 298 с.
5. Тагліна О. В., Іванова Г. Ж. Я у світі: підручник для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – Х. : Ранок, 2015. – 144 с.
6. Якименко С. І. Інтегрована особистісно-орієнтована технологія – продуктивна технологія наступності дошкільної та початкової освіти: навчально-методичний посібник / С. І. Якименко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 302 с.
7. Якименко С. І. Формування світогляду у старших дошкільників та молодших школярів в освітньо-інтегрованому середовищі: теорія та практика: монографія / С. І. Якименко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2017. – 640 с.
8. Yakymenko S. I. Game as the main child's activity preschool / International scientific-practical conference: Forming of modern educational environment: benefits, risks, implementation mechanisms. – P.184-187.
9. Yakymenko S. I. The integrated course of educational and upbringing work with younger student «World discovery» (The form of secondary school) / Spanish scientific journal «Fundamentalis scientiam». – № 2. – P. 19-21.

СЕКЦІЯ 2. КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (ДОШКІЛЬНА ТА ПОЧАТКОВА ЛАНКИ)

Керівник секції:

Якименко Світлана Іванівна – доктор філософії в галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Секретар секції:

Назаренко Яна Вадимівна – студентка 548 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Антоненко Ганна,

студентка 318 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти, доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі розвитку освітньої галузі перед початковою школою постає завдання створити сприятливі умови для розвитку й саморозвитку особистості учня, забезпечити його пізнавальними засобами, необхідними для ефективності життєдіяльності суспільства.

Відповідно до Концепції розроблення Державного стандарту в новій програмі зміст навчання математики виразно наближений до життєвих реалій і особистісних потреб соціалізації сучасного молодшого школяра. Програмою забезпечена можливість для диференціації навчання – до програми кожного класу подано перелік додаткових тем для розширення вивчення курсу. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є впровадження в освітній процес позакласної роботи.

Аналіз досліджень А. Белошистої, Я. Гаєвець, Н. Гаран, В. Давидова, Н. Менчинської, А. Колмогорова, Ю. Колягіна, С. Скворцової дозволяють стверджувати, що у початковій школі важливою ефективною формою роботи з

математики є позакласна робота. Її вважають складовою частиною освітнього процесу, що має характер математичних ігор, розваг, змагань.

Основними завданнями позакласної роботи є поглиблення і розширення знань та практичних навичок учнів; розвиток логічного й критичного мислення, кмітливості; залучення дітей до цікавих занять; виховання інтересу до математики, наполегливості, любов до праці, організованості тощо.

Саме тому вчитель повинен детально продумувати організацію позакласної роботи з математики. Серед основних її форм такі:

- математичні олімпіади;
- математичні вікторини;
- заняття математичного гуртка чи математичний факультатив;
- математичний ранок (вечорниці);
- хвилини (чи години)цікавої математики;
- математичні екскурсії;
- випуск математичної газети;
- створення математичного куточка;
- математичні тижні (місячники) та інші.

Основним джерелом спонукання молодшого школяра до позакласної роботи може бути інтерес або зацікавлення. Саме тому вчитель повинен шукати прийоми збудження цікавості дітей до тих математичних завдань, які пропонуються під час позакласного заняття.

Крім учителя матеріал можуть готувати та пропонувати самі учні. При цьому важливо, щоб завдання були посильними для інших, а тому позакласна робота по суті посилює ефект освітнього процесу.

Важливо, щоб на заняттях постійно повинні виникати маленькі та доступні для розуміння дітей питання, загадки; створюватися атмосфера, яка сприяє пробудженню активної думки учнів. Педагог має лише скеровувати та підтримувати цікавленість математикою молодших школярів.

Важлива також підтримка наполегливості, яку проявляють учні у процесі вирішення математичних задач, виконання різноманітних завдань, пов'язаних із вирішенням математичних проблем.

Не викликає заперечення, що у позакласній роботі з молодшими школярами важливе місце займають ігри. В основному – це дидактичні ігри, зміст яких сприяє розвитку окремих розумових операцій або опануванню обчислювальних прийомів, навичок швидкої лічби тощо. Створення ігрової ситуації призводить до того, що діти, захоплені грою, непомітно для себе й без особливого напруження набувають певні знання, вміння, навички, досвід.

Це дозволяє зробити висновок, що позакласна робота, в цілому, сприяє формуванню життєвої компетентності молодших школярів.

Іншою важливою педагогічною вимогою до організації позакласної роботи з математики є врахування вікових особливостей дітей. Це означає, що різні види й форми проведення позакласної роботи з математики мають бути емоційно насиченими, вносити бадьорий настрій у дитячий колектив, допомагає естетично сприймати ситуацію, пов'язану з математикою. Наприклад – святкове оформлення класу, яскрава та оригінальна математична газета, інсценізація стародавньої казки з математичним змістом; драматизація математичного завдання тощо.

Доречним є включення у процес позакласної роботи не лише звичайні математичні ігри, але й логічні. Привабливість математичних ігор з логічним навантаженням полягає у тому, що вони дозволяють на доступному дітям математичному матеріалі, з опорою на життєвий досвід будувати правильні судження без попереднього теоретичного опанування самих законів і правил логіки. Учні тим самим можуть робити висновки, передбачити необхідний результат, відповідь.

Оскільки математика як наука являє собою систему понять, які знаходяться між собою у певних зв'язках і відношеннях, то кожне математичне поняття – це знання найбільш загальних та водночас істотних ознак об'єкту, а також зв'язків й відношень між ними.

На позакласних заняттях в процесі логічних вправ діти практично вчать порівнювати математичні об'єкти, виконувати найпростіші види аналізу і синтезу, встановлювати зв'язки між родовими та видовими поняттями.

Отже, під керівництвом учителя молодші школярі ознайомлюються із застосуванням законів та правил логіки, навчаються застосовувати логічні прийоми та здійснювати логічні операції.

Крім того, позакласна робота сприяє поглибленню знань, яких набувають учні на уроках, прищепленню навичок застосовувати ці знання на практиці, вихованню моральних якостей молодших школярів: волі, наполегливості, критичного ставлення до виконаної роботи, а також розвиває інтерес до вивчення предмету.

Підсумовуючи, ми можемо зробити висновок, що організація та проведення позакласної роботи з математики в початкових класах мають свої особливості. Серед них такі:

- 1) розпочинати позакласну роботу треба з хвилинок цікавої математики в кінці 1-го класу;

2) основними формами роботи на позакласних заняттях з математики є ігрова та практична діяльність учнів – використання дидактичних ігор; створення проблемних ситуацій, розв’язування задач у віршованій формі, задач-казок; відгадування загадок, ребусів, кросвордів з математичним змістом тощо;

3) наочність на заняттях повинна бути яскравою, привабливою, цікавою для дітей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН 27.10 2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

2. Новий Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nus.org.ua/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoj-osvity-document.pdf.

3. Опис ключових змін в оновлених програмах початкової школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna-serednya/opys-klyuchovyh-zmin.pdf>.

Баль Анна

студентка 248 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Казанжи О. В., доктор філософії в галузі гуманітарних наук, доцент кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

СКЛАДОВІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Патріотичне виховання за теперішніх умов стає основою всієї системи навчально-виховної роботи в українській школі. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді визначає патріотичне виховання як складову національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, готового до виконання громадянських і конституційних обов’язків, до успадкування духовних і

культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Близькими до такого визначення є бачення патріотичного виховання В. Сухомлинським, який стверджував, що «...патріотичне виховання школярів доцільно здійснювати на національних цінностях, серед яких провідними є любов до рідної землі, народу й Батьківщини, любов до найбільш рідних людей, членів сім'ї та родини, любов до рідної мови, шанобливе й бережливе ставлення до історії та культури українського народу, праця на благо свого народу й Батьківщини» [1, с. 256].

Складовою патріотичного виховання є усвідомлення особистістю своєї громадянської приналежності. Педагог був переконаний, що виховання громадянських якостей починається з родини й «дитина – дзеркало морального життя батьків» [2, с. 250]. У педагогічній системі В. Сухомлинського особистість виховується через триаду: школа–сім'я–громадськість. У праці великого учителя «Як виховати справжню людину» подається моральний ідеал, який увібрав у себе найкращі риси менталітету українського народу. У вигляді настанов, правил, законів дружби розкрито основні принципи сьогоденного національно-патріотичного виховання: принцип національної спрямованості, культуровідповідності, гуманізації виховного процесу, цілісності, толерантності, особистісної орієнтації й життєвої творчої самодіяльності [3, с. 11].

Чільне місце у системі патріотичного виховання В. Сухомлинський відводив наочним методам, наголошуючи, що «під час екскурсій, взагалі під час кожної зустрічі дітей з природою, ми намагаємося показати їм світ таким, щоб вони задумались над тією істиною, що природа – це наш дім, і якщо ми будемо безтурботними марнотратцями, ми зруйнуємо його; природа – частинка нас самих, а байдужість до природи – це байдужість до власної долі» [1, с. 25].

Проаналізувавши педагогічні праці В. Сухомлинського доходимо висновку, що патріотичне виховання було і є актуальною проблемою, а виховувати справжнього громадянина своєї країни треба ще з дитинства. Цей процес розпочинається там, де дитина вперше усвідомлює себе особистістю: у рідному селі, селищі чи місті, у родині, колі друзів, у середовищі, в якому живе. Тому вона повинна мати знання про те місце, де народилася, живе, навчається, про все, що можна назвати коротко, але вичерпно – мала Батьківщина.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський – Вибрані твори: у 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 3. – С. 7-279.

2. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка//В. О. Сухомлинський.– К.: Рад. шк., 1978. – 263 с.

3. Якубенко В. Від народознавства – до свідомого патріотизму / В. Якубенко // Дошкільне виховання. – 2002. – № 2. – С. 14-16.

Бородинна Єлизавета, Пастушенко Яна,
студентки 448 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
Науковий керівник: Рехтета Л.О., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

НАСТУПНІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Процес дослідження фізичного виховання, як педагогічного процесу, що впливає на фізичний розвиток дитини, представляє собою проблему наступності між різними віковими межами. Значний внесок у вирішення даної проблеми зробило чимало науковців: Т. Єрофеева, Н. Виноградова, Л. Калмикова, В. Ликова, А. Пишкало, Т. Сагінбекова-Пернайм, О. Савченко та ін.

Стан дослідження. Йдеться, зокрема, про програмове забезпечення розвитку фізичного виховання, між такими установами як дитячий садок та початкова школа.

У Базовому компоненті дошкільної освіти у змістовій лінії «Особистість дитини» визначено основні напрямки фізичного виховання дитини дошкільного віку:

- «формування позитивного образу «Я», створення бази особистісної культури дитини, її активної життєдіяльності;

- виховання в дитини позитивного ставлення до своєї зовнішності, формування основних фізичних якостей, рухових умінь, культурно-гігієнічних, оздоровчих навичок та навичок безпечної життєдіяльності. На кінець дошкільного періоду життя в дитини мають бути сформовані базові якості особистості: довільність, самостійність і відповідальність, креативність, ініціативність, свобода поведінки і безпечність, самосвідомість, самоствавлення, самооцінка» [1, с. 6].

Саме ці уміння мають важливе значення в системі фізичного виховання дошкільного періоду. Вони реалізуються під час повсякденної та трудової діяльності дошкільників, є органічною складовою частиною дитячих ігор та важливим засобом фізичного виховання.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначається, що дошкільна освіта існує як самостійна система у галузі освіти і є обов'язковою складовою неперервної освіти в Україні.

Зміст фізкультурної освіти в початковій школі – багатокомпонентний. Його метою є логічне продовження, доповнення й розширення змісту дошкільної освіти з урахуванням досвіду, який дитина вже набула.

Початкова школа має продовжити характерні для дошкільного віку форми та методи роботи; використання мотивів ігрової поведінки, рухової та просторової орієнтації, удосконалення важливих рухових умінь і навичок, розвиток рухових якостей, забезпечення рухової активності тощо. Саме тому, метою статті є визначити проблеми наступності у системі фізичного виховання дошкільної та початкової освіти. Проаналізувати підходи науковців до реалізації наступності, зорієнтовані на систему фізичного виховання двох ланок освіти.

Щоб детальніше окреслити наступність та єдність завдань фізичної освіти дошкільників та молодших школярів, ми створили порівняльну таблицю: «Завдання фізичного виховання на різних ланках освіти дитини: дошкільної та початкової» (табл. 1).

Таблиця 1.

*Завдання фізичного виховання на різних ланках освіти дитини:
дошкільної та початкової*

Заклад дошкільної освіти	Загальноосвітній заклад I ступеню
<ul style="list-style-type: none"> • зміцнення здоров'я, всебічний фізичний розвиток, загартування, удосконалення функцій організму, підвищення фізичної та розумової працездатності дітей; • сприяння формуванню правильної постави, профілактика плоскостопості; • формування ігрових дій; • розвиток рухових якостей (спритності, швидкості, сили, гнучкості, загальної витривалості); 	<ul style="list-style-type: none"> • сприяння правильному фізичному розвитку учнів, підвищення їх працездатності; • розвиток основних рухових якостей; • формування життєвоважливих рухових умінь і навичок; • виховання стійкого інтересу і потреби у систематичних заняттях фізичною культурою; • придбання необхідного мінімуму

<ul style="list-style-type: none"> • виховання позитивних моральних і вольових рис характеру дитини; • сприяння набуттю доступних уявлень і знань про користь занять фізичною культурою, іграми, про основні гігієнічні вимоги і правила; • виховання інтересу до активної рухової діяльності та формування потреби у систематичних заняттях фізичними вправами. 	<p>знань в галузі гігієни і медицини, фізичної культури і спорту.</p>
---	---

У Державному стандарті початкової освіти зазначено: «Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є формування соціальної компетентності та інших ключових компетентностей, активної громадянської позиції, підприємливості, розвиток самостійності через особисту ідентифікацію, застосування моделі здорової та безпечної поведінки, збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, добробуту та сталого розвитку.

Метою фізкультурної освітньої галузі є формування соціальної та інших ключових компетентностей, стійкої мотивації здобувачів освіти до занять фізичною культурою і спортом для забезпечення гармонійного фізичного розвитку, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок» [2, с. 7].

О. Запорожець підкреслював, що з метою удосконалення наступності, насамперед потрібно «мати на увазі внутрішній, органічний зв'язок загального фізичного й духовного розвитку на грані дошкільного і шкільного дитинства, підготовку до переходу від одного ступеня формування дитячої особистості до іншого» [3, с. 41].

Ми переконані, що зв'язок дошкільного навчального закладу і школи у вирішенні завдань фізичної культури полягає насамперед у тому, що ДНЗ здійснює загальний розвиток дітей, а школа цей розвиток повинна використовувати. Діти не повинні відчувати різкий перехід від одного режиму до іншого, який має бути природнім. Проаналізувавши завдання, що висуваються до фізичної освіти в Базовому компоненті дошкільної освіти та в Державному стандарті початкової освіти – тотожні. Адже вони направлені на розвиток здорової, культурно гігієнічної, гармонійно розвиненої особистості, спроможної критично оцінювати свої дії, самовдосконалюватись, фізично розвиватись та загартовуватись.

Висновки. Початкова школа повинна дуже точно й повно врахувати досягнення дошкільного віку не тільки в змістовому та методичному планах, а й у плані формування особистісних, індивідуальних якостей дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Дошкільне виховання, 2012. – 70 с.

2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

3. Запорожец А. В. Педагогические и психологические проблемы всестороннего развития и подготовки к школе старших дошкольников// Дошкольное воспитание. – 1972. – № 4. – С. 37-42.

Ворона Карина,

студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,*

доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У Державному стандарті початкової загальної освіти зазначено, що основним завданням початкового курсу математики є розвиток молодших школярів через засвоєння математичних понять та формування в них спеціальних умінь і навичок, необхідних у повсякденному житті і достатніх для вивчення математики в наступних класах, у тому числі забезпечення пропедевтичного оволодіння систематичними курсами алгебри і геометрії [5].

Молодші школярі отримують початкові уявлення про ті принципи і закони, що є основою для математичних чинників, які вивчаються. Це насамперед стосується десяткової системи числення та властивостей арифметичних дій. Істотним на початковому етапі є оволодіння обчислювальними вміннями і навичками.

Проблема формування в учнів обчислювальних навичок знайшла відображення у працях психологів, методистів та вчителів М. Богдановича, Л. Вареник, О. Корчевської, С. Скворцової та ін. [1 – 4; 6].

Опанування навичок усних обчислень має велике освітнє, виховне і практичне значення. Вони допомагають засвоїти багато питань теорії арифметичних дій (властивості дій, зв'язок між результатами і компонентами дій, зміна результатів дій залежно від зміни одного з компонентів тощо). Також вони допомагають кращому засвоєнню прийомів письмових обчислень, оскільки містять у собі елементи усних обчислень. Практичне значення їх у тому, що швидкість і правильність обчислень потрібні в житті, особливо тоді, коли дії не можна виконати письмово. Усні обчислення сприяють розвитку мислення учнів, їхньої кмітливості, математичної зіркості та спостережливості.

На думку іншої дослідниці О. Корчевської, катастрофічне зниження рівня обчислювальних навичок, що спостерігається у випускників загальноосвітніх шкіл, є наслідком недостатньої уваги до вивчення обчислень у різних концентрах з боку вчителів початкових класів та використання калькуляторів у середній школі [4].

Головною метою усного обчислення, на думку авторів підручника «Методика викладання математики в початкових класах» (М. Богданович, М. Козак, Я. Король) є засвоєння таблиць арифметичних дій та формування обчислювальних навичок. Сформованість обчислювальних навичок впливає і на подальший процес вивчення математики не тільки в початковій школі, але й у майбутньому. Завдяки їм формуються і інші вміння: розв'язувати задачі, засвоювати математичні терміни, спостерігати математичні закономірності (особливість ряду чисел). Автори цього підручника, визначаючи роль математики, відводять чільне місце формуванню алгоритмічного мислення, невід'ємною складовою якого є письмові прийоми обчислень [1; 3].

У методиці математики розвиток обчислювальних навичок пов'язаний з розвитком таких понять, як збільшення (зменшення) числа на декілька одиниць чи в декілька разів, різницеве чи кратне порівняння, знаходження значення виразів, розв'язування рівнянь. Практичне застосування обчислювальні навички одержують при розв'язуванні задач.

Питанню формування поняття про арифметичні дії додавання і віднімання в межах десяти у молодших школярів присвячені публікації С. Скворцової. Саме ці дві арифметичні дії (додавання і віднімання) вивчають молодші школярі на першому році навчання, і тому дуже важливо допомогти усвідомити учневі, що додавання пов'язане з об'єднанням множин елементів двох множин, які не перетинаються, а віднімання – з вилученням частини множини і знаходженням решти.

За переконанням С. Скворцової, учням початкової школи необхідно сприяти в оволодінні прийомами логічного аналізу вже в першому класі, і саме такий підхід до формування двох основних дій повинен сприяти повноцінному засвоєнню навчального матеріалу [6].

Серед етапів формування обчислювальної компетенції вона визначає такі:

- 1) навчання перерахування і додавання реальних предметів;
- 2) навчання ототожнювання дії із зображеннями (лічба намальованих фігур);
- 3) учень може дати правильну відповідь не перераховуючи кожний предмет, а здійснюючи аналогічну дію в плані сприйняття, лише переводячи погляд, але, як і раніше, супроводжуючи рахунок гучним промовлянням;
- 4) дія промовляється пошепки;
- 5) дія остаточно переходить у розумовий план, а дитина стає здібною до усної лічби [6].

Під час усної лічби застосовуються цікаві форми роботи та елементи змагання. Ознайомлюючись із технологією усної лічби для формування в учнів навичок швидкої лічби, вчитель добирає різні форми таких завдань, які варто використовувати для досягнення різної мети: для засвоєння таблиць арифметичних дій; вправи на формування обчислювальних навичок; математичні диктанти як одна з форм усних обчислень; завдання на засвоєння питань теорії арифметичних дій; задачі; усні вправи з геометрії; завдання з логічним навантаженням; засоби зворотного зв'язку під час усної лічби. У початкових класах математичні диктанти застосовуються на різних етапах уроку. Вони є добрим засобом зворотного зв'язку між учителем і учнями. Виконуючи завдання диктантів, учні стають організованими, швидше зосереджуються. Проведення математичних диктантів на етапі усної лічби сприяє не тільки розвитку навичок обчислення, а й підвищенню їх математичної культури, збагаченню математичної мови.

Текст математичних диктантів записують у план-конспекті уроку. Текст диктанту варто прочитати спочатку в цілому, щоб учні знали, що від них вимагається. У математичних диктантах часто записують не тільки відповіді, а й числові вирази.

Проте на етапі усної лічби здебільшого зазначають лише відповіді. Тому результати диктанту слід аналізувати відразу ж після його проведення. На виконання завдань диктанту відводиться від кількох секунд до двох хвилин. Оскільки арифметичні операції за трудністю різні, то диктант треба проаналізувати, щоб паузи були потрібної тривалості. Чимало із завдань для

усної лічби можна і треба підпорядковувати засвоєнню властивостей арифметичних дій, зв'язку між результатами й компонентами арифметичних дій, прийомів послідовного множення і ділення та округлення при додаванні і відніманні. Письмове і усне розв'язування задач сприяє формуванню обчислювальних умінь і навичок молодших школярів. Безперечно, розв'язуючи задачі письмово, діти краще уявляють план задачі і дії, за допомогою яких вона розв'язується, а тому глибше засвоюють спосіб розв'язування.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку початкової математичної освіти важливо обирати такі способи організації обчислювальної діяльності молодших школярів, які сприятимуть не тільки формуванню міцних усвідомлених обчислювальних вмінь і навичок, досвіду, та, в цілому, сприяє формуванню математичної компетентності. Важливою складовою математичної компетентності є уміння виконувати усні і письмові обчислення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богданович М. В. Методика викладання математики у початкових класах: навч. пос. – 3-є вид., перероб. і доп. / М. В. Богданович, М. В. Козак, Я. А. Король. – Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2008. – 336 с.
2. Вареник Л. О. Деякі форми організації усних обчислень // Математика в школах України. – 2013. – № 16/18. – С. 11-12.
3. Король Я. А. Формування практичних умінь і навичок на уроках математики. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2000. – С. 3-28.
4. Корчевська О. П. Навчаємо математики. Методика обчислень. 1-4 класи / О. П. Корчевська. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 156 с.
5. Новий Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nus.org.ua/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-rochatkovoij-osvity-document.pdf.
6. Скворцова С. О. Методика навчання математики. Методичний посібник. – Одеса. Фенікс, 2011. – С. 67-117.

Дідан Мар'яна,
*студентка 448 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Рехтета Л. О., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ГРИ

Постановка проблеми. На сучасному етапі проблема здоров'я людини постає як одна з найбільш гострих і потребує серйозного ставлення до її вирішення з залученням різних організаційних структур нашої країни. Особливого значення це положення набуває в системі виховання дітей дошкільного віку, оскільки останнім часом в Україні виявлено несприятливу тенденцію щодо погіршення стану їхнього здоров'я.

Мета статті – висвітлити ефективне використання українських народних рухливих ігор у різних організаційних формах фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукове обґрунтування змісту й організації різних аспектів фізичного виховання дітей дошкільного віку вивчали такі науковці як О. Богініч, Е. Вільчковський, І. Кліш, Н. Кот, О. Курок, Ю. Салямін та ін. Досвід кращих вихователів, а також спеціальні наукові дослідження (А. Вольчинський, Н. Кіт, Т. Осокіна, Л. Сварківська та ін.) показують, що народні, рухливі ігри мають значний вплив на виховання позитивних моральних та вольових якостей у дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Засновник теорії фізичного виховання П. Ф. Лесгафт писав, що основне завдання педагога – навчити дітей «свідомо ставитися до своїх рухів». Він високо оцінював виховне значення ігор, обґрунтував єдність фізичного виховання й психічного розвитку дитини. Особливу роль при цьому він відводив рухливим іграм із правилами. Дотримання правил виховує в дошкільнят рішучість, чесність, культуру поведінки, сміливість, уміння регламентувати й керувати своїми рухами, виявляти ініціативу та самостійність.

Талановитий учений, педагог й дитячий лікар Е. Покровський вважав, що «вивчення ігор може скласти саму по собі велику, особливу галузь знань».

Він виступав за широке використання народних рухливих ігор у практиці фізичного виховання дітей. Його праці, присвячені цьому питанню, звучать протестом проти штучного насадження іноземного матеріалу під час проведення рухливих ігор у дитячих садках і школах [2, с. 52-55].

Ігри народ створював упродовж багатьох століть, вони сприяють розвитку фізичних якостей дітей, а також їх рішучості, самостійності, кмітливості, організованості, чесності, турботливого й доброзичливого ставлення одне до одного. Народні рухливі ігри є дієвим засобом всебічного виховання дітей, сприяють розширенню їхніх уявлень про навколишній світ, забезпечують естетичну насолоду від виконання рухових дій, поєднаних з примовками, приспівками, створюють передумови для закріплення рухових навичок та розвитку фізичних якостей [1, с. 89].

Слід зазначити, що на початкових етапах життя дитини пріоритетне місце в її фізичному вихованні посідає жінка-мати, яка сприяє природному психічному розвитку дитини, тренуючи з раннього віку її м'язи та вдосконалюючи координаційні якості. Так, для адекватного розвитку координації рук з успіхом застосовуються народні рухливі потішки-вправи: «Сорока-ворона», «Ручки», «Ладки», «Сова». Для розвитку м'язів ніг й тулуба використовується також комплекс специфічних потішок-вправ, а саме: «Дибки», «Потягушечки» тощо [3].

У старшому дошкільному віці для фізичного розвитку дітей велике значення мають різноманітні ігри, зокрема рухливі, а також узимку – катання на ковзанах та санчатах. Старші діти возять молодших сестричок та братів на візочках, узимку влаштовують для них ковзанки, насипають снігові гірки, ліплять снігову бабу.

Рухливі народні ігри є одним із важливих засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку. Вони сприяють формуванню та вдосконаленню життєво необхідних рухів, всебічному фізичному розвитку та зміцненню здоров'я дитини, вихованню позитивних моральних та вольових якостей.

Правильно підібрані рухливі ігри активно впливають на розвиток організму дошкільників за умови вмілого керівництва ними.

Народні рухливі ігри задовольняють потребу організму дитини в русі, сприяють збагаченню її рухового досвіду, закріплюють вміння та навички основних рухів бігу, ходьби, рівноваги, стрибків тощо. Швидка зміна обставин під час гри привчає дитину користуватися своїми рухами відповідно до тієї чи іншої обставини.

Цінність рухливих ігор також у тому, що вони сприяють розвитку таких фізичних якостей, як витривалість, швидкість, спритність тощо.

Одночасно ці ігри формують у дітей почуття захищеності і причетності до свого народу, сім'ї, вогнища рідної домівки. Дозвільні дитячі ігри поділяються на:

- ігри-розваги, що носять масовий характер;
- ігризабави, ігри-релаксації, багато з яких, за своїм змістом призначаються, як правило, немовляті або дитині раннього віку.

Ігровим засобом в таких іграх може бути як іграшка, так і спеціальне ігрове слово, яке (як правил), «виходить» від дорослого [4, с. 71].

Висновки. Рухлива народна гра є потребою здорової дитини, дарує їй радість, розвиває здатність усвідомлювати свої дії, сприяє формуванню внутрішнього ставлення до довкілля. Вона дає змогу встановити змістовні опосередковані взаємини в дитячому колективі. Об'єктивна оцінка поведінки дитини під час гри важлива для виховання позитивних моральних і вольових якостей, тому потрібно чітко аргументувати своє ставлення до тих чи інших вчинків дітей, переконувати в правильності оцінки. Це попереджує негативні вияви в поведінці дітей, знижує занадто емоційну збудженість, виключає бажання деяких із них грати нечесно.

Отже, поширення народних рухливих ігор у практиці роботи дитячих садків може стати ланкою, що об'єднує родинне й суспільне виховання під пильною увагою педагогів дошкільних закладів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беленька Г. В. Здоров'я дитини – від родини / Беленька Г. В., Богініч О. Л., Машовець М. А. – К. : СПД Богданова А. М., 2006. – 220 с.
2. [Вольчинський А. Я.](#) Фізичне виховання дошкільників засобами гри / А. Я. Вольчинський, О. О. Малімон, Я. А. Смаль // [Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві](#). – 2011. – № 3. – С. 52-55.
3. Зганяйко Г. В., Пустовалов В. О. Рухливі ігри/ Г. В. Зганяйко, В. О. Постовалов: навчально-методичний посібник. – Черкаси, 2012. – 105 с.
4. Качанова И. А. Традиционные (народные) игры и их значение для развития современного ребёнка-дошкольника / И. А. Качанова // Сборники конференций НИЦ Социосфера, 2014. – № 21. – С. 71-79.

Зубачевська Марина,
*студентка 148 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ЗНАЧЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Динамічні процеси, які відбуваються у міжнародній співпраці у галузі освіти, актуалізують потребу вдосконалення професійної підготовки педагогів. Конкурентоздатними стають особистості, які готові до самостійного прийняття рішень, усвідомленого власного вибору, швидкої адаптації в змінному освітньому середовищі.

Серед нагальних завдань, представлених у Концепції «Нової української школи» (2016 р.) та Державному стандарті початкової освіти (2018 р.), виокремлюються такі: уміння здобувати та переробляти інформацію, отриману із різних джерел; здатність до її застосовувати для індивідуального розвитку і самовдосконалення дитини через формування предметних і ключових компетентностей; розвиток логічного та критичного мислення, інноваційність та ін. [1; 2].

Особливу увагу розвитку математичних умінь як засобу формування математичної компетентності приділяли такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як М. Бантова, Г. Бельтюкова, М. Богданович, Н. Глузман, О. Комар, Я. Король, Л. Кочина, М. Левшин, Н. Листопад, М. Моро, О. Онопрієнко, А. Пчолко, С. Скворцова, А. Столяр, Л. Сухарева та ін.

Здійснений аналіз напрацювань дозволяє нам зробити висновок, що використання цікавого матеріалу на уроках математики у початковій ланці освіти допомагає розкрити опосередковані зв'язки математики з навколишнім середовищем та практичною діяльністю людей, реалізовувати усі функції освітнього процесу [3].

Таким чином, у початковій школі важливо створювати умови, які б органічно поєднували ігрову і навчальну діяльність дітей. Цьому сприяє використання ігрових технологій на уроках математики в початкових класах.

Важлива особливість їх використання полягає в тому, що вони можуть бути насичені традиційними та нестандартними завданнями, головоломками, проблемними запитаннями та важливим для життя дитини досвідом.

Крім того, використання ігрових технологій спонукає здобувачів освіти до здійснення аналізу, синтезу, класифікації, вилучення, залучає учня в активну співпрацю з учителем та однокласниками, будить допитливість що, в цілому – сприяє формуванню критичного мислення та математичної компетентності.

Отже, головне завдання вчителя – розвиток здібностей і навичок учнів, підвищення престижу знань, вміле використання здобувачами початкової ланки освіти набутих у процесі навчання вмінь і практичних навичок у подальшому навчанні та повсякденному житті. Вчитель повинен знайти шлях до особистості учнів через звернення до їх життєвого досвіду, через підбір ігрових технологій, що стимулює інтерес до вивчення математики.

Крім того, здобувачам початкової освіти дуже подобається самостійно порівнювати, зіставляти певні факти та явища, визначати закономірності й правила. Після цього вони порівнюють свої міркування з матеріалом, представленим у підручнику чи інших джерелах інформації. Такі вправи не тільки розвивають мислення учнів, а й підсилюють упевненість, віру в свої здібності.

Наведемо приклади ігрових завдань з математичним змістом:

- *магічні квадрати* (знайти закономірність у розташуванні цифр та фігур, а потім заповнити порожню клітинку чи кілька клітинок);
- *гра «Чарівні перетворення»* (геометричні фігури перетворити на якісь предмети – чоловічків, тварин, фантастичних істот чи інших кумедних фігур);
- *лабіринт* (знайти «правильні ходи» між заплутаними лініями);
- *гра «Хитрі намистинки»* (визначити закономірність розташування чисел у рядку, дописати ще кілька за встановленою закономірністю);
- *числові ребуси* (розшифрувати приклади, записані за допомогою букв, при цьому – однаковими буквами позначаються однакові цифри);
- *цікаві фігури* (знайти точку на фігурі, починаючи з якої можна обвести всю фігуру, не відриваючи руки і не повторюючи жодної лінії двічі);
- *логічні розфарбовки* (виконуючи завдання – замальовувати частину малюнку певним кольором) тощо.

Таким чином, використання ігрових технологій дозволяє вчителю підвищувати інтерес до навчання до предметів та призводить до позитивних наслідків:

- збуджує інтерес до предмету пізнання;
- розширює кругозір дітей;
- полегшує процес засвоєння навчального матеріалу;
- збільшує рівень наочності;

- підвищує активність учнів;
- сприяє розвитку логічного мовлення та критичного мислення.

Отже, в цілому, використання ігрових технологій на уроках математики у початковій ланці освіти підвищує ефективність освітнього процесу у цілому та сприяє формуванню бажання вчитися, приносить радість; активізації пізнавальної активності учнів, розвитку їх творчого і креативного мислення, що, в цілому, сприяє реалізації поставленої мети формування предметно-математичної компетентності учнів Нової української школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН 27.10.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
2. Новий Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nus.org.ua/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoj-osvity-document.pdf.
3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. К.: Видавництво А. С. К., 2004. 192 с.

Мінакова Анастасія, Свирса Любов,
*студентки 448 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
**Науковий керівник: Рехтета Л.О., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського**

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ГРУПИ ПРОДОВЖЕНОГО ДНЯ

Постановка проблеми. Фахівці в галузі гігієни вважають, що оптимальний руховий режим учнів 1-4 класів повинен складати 10-12 годин на тиждень. Обов'язкові три уроки фізичної культури не можуть вирішити це завдання. Тому компенсувати цей руховий «голод» можуть інші форми фізичного виховання: гімнастика перед навчальними заняттями, фізкультурні

хвилинки на загальноосвітніх уроках, година фізичної культури під час самопідготовки в ГПД, фізичні вправи та рухливі ігри на перервах тощо[1].

Неабияке місце в системі навчання і виховання молодших школярів займають групи продовженого дня (ГПД). Правильно організований руховий режим школярів в процесі роботи ГПД стимулює підвищення розумової і фізичної працездатності, якості виконання домашнього завдання, компенсує дефіцит рухів, який спостерігається у зв'язку з інтенсифікацією навчального процесу [2].

На сьогоднішній день проблема організації в ГПД спеціальних фізкультурно-оздоровчих занять, які забезпечували б підвищення працездатності, зміцнювали здоров'я та вдосконалювали рухові навички школярів залишається актуальною.

Мета статті полягає в обґрунтуванні суті фізичного виховання дітей в ГПД та дослідженні основних форм організації фізично-оздоровчої роботи в ГПД.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Організаційно-методичні особливості фізичного виховання молодших школярів в умовах груп продовженого дня вивчали ряд науковців, зокрема: Б. Кобзар, А. Бондар, А. Жалій, В. Заворотов, Н. Сокурєнко, В. Марчук, Е. Мінскін, А. Огородніков та інші.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в загальноосвітніх навчальних закладах України: - вихователі груп продовженого дня організують і проводять: щоденні «години фізичної культури» (тривалістю 1 год., переважно на свіжому повітрі) з використанням рухливих і народних ігор, естафет тощо; фізкультурні паузи під час виконання учнями домашніх завдань.

«Години фізичної культури» (ГФК) виступають основною формою фізкультурно-оздоровчих заходів в групах продовженого дня. Вони мають проводитися щодня і вирішувати такі завдання [2]:

- створення умов активного відпочинку учнів;
- зняття розумової напруги з школярів;
- протидія розвитку надмірного стомлення;
- забезпечення ефективного відпочинку;
- підвищення загальної й розумової працездатності;
- цікаве та змістовне проведення дозвілля;
- удосконалення фізичного розвитку і рухової підготовленості школярів.

Структура ГФК:

I частина – підготовча (10 – 15 хв):

- 1) шикування дітей;
- 2) ходьба та повільний біг майданчиком у колоні поодинці;
- 3) загально-розвивальні вправи під час ходьби, в крузі або грі.

II частина – основна (30 – 40 хв):

- 1) рухливі ігри ;
- 2) естафети;
- 3) спортивні розваги а парах, невеликих групах.

III частина – завершальна (5 – 7 хв):

- 1) загальне шикування школярів;
- 2) спокійна ходьба майданчиком;
- 3) кілька вправ на увагу[3].

«Година фізичної культури» включає такі види рухів:

- 1) ходьба звичайна з різними рухами рук, ніг, тулуба; повільна та швидка ходьба по периметру майданчика зі зміною напрямку руху; ходьба навшпиньки та на п'ятах;
- 2) біг повільний і швидкий з виконанням завдань за раптовими сигналами, біг у чергуванні з ходьбою, біг з подоланням нескладних перешкод (перестрибування позначеної лініями канави, про бігання по колоді, перелізання через конструкцію);
- 3) стрибки на одній та на обох ногах, на місці та з просуванням вперед, через скакалку, обруч;
- 4) кидки і ловіння м'ячів великих та малих, перекидання м'ячів у парах, метання на дальність, у різні цілі;
- 5) лазіння, перелізання, пролізання через обручі, сходи та інші конструкції на спортивному майданчику;
- 6) виси, упори на дитячій перекладині й інших конструкціях;
- 7) вправи в рівновазі: ходьба по вузькій лінії, колоді, без та з предметами, з подоланням перешкод (переступання м'яча, натягнутої мотузки);
- 8) вправи з предметами: з м'ячами, обручами (катання обручів, стрибки через обручі, вертикальне катання обручів, обертання навколо тулуба), з кеглями, зі скакалками короткими і довгими (різноманітні стрибки на місці та в русі, поодинці, по два);
- 9) спортивні розваги з волейбольними, баскетбольними, футбольними м'ячами.

Правильно організована «Година фізичної культури» допоможе вихованцям зняти розумову напругу після уроків, подолати втому, підвищити

працездатність, рівень рухової активності, збагатитись знанням рухових ігор та естафет, набути умінь організовано грати в колективі однолітків [1].

Фізкультурні паузи у групах продовженого дня проводяться з учнями систематично під час уроків і виконання домашніх завдань у групі продовженого дня. Їх завдання – відновити працездатність, зняти розумове і м'язове напруження, попередити порушення постави. Організація фізкультурних хвилинок відбувається при перших ознаках втоми, після 20-30 хв. роботи (залежно від віку та інтенсивності розумової діяльності учнів). Педагоги рекомендують також імітаційні, тематичні, віршовані фізкультурні хвилинки та спортивні години [3].

Висновки. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи потребує продуманого, творчого підходу, особливо – якщо група різновікова. Вихователь має бути обізнаний зі станом здоров'я, рівнем фізичного розвитку кожного учня, і відповідно до цього регулювати навантаження.

Отже, фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня – складова оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів. Систематичне проведення таких заходів сприяє фізичному розвитку учнів, підвищенню розумової працездатності, виховує в них дисциплінованість і взаємодопомогу, організованість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васьков Ю. В. Система фізичного виховання у групі продовженого дня в 1-4 класах. – Х.: Вид-во «Ранок», 2010. – 128 с. – (Практикум вихователя ГПД).
2. Гаврилюк А. Зміст «Годин фізичної культури» в групах продовженого дня з урахуванням динаміки працездатності учнів молодшого шкільного віку // Молода спортивна наука України : збірник наукових праць з галузі фізичної культури та спорту. – Львів: НВФ «Українські технології», 2009. – Вип. 13. – Т. 2. – С. 35-41.
3. <https://naurok.com.ua/dopovid-organizaciya-fizkulturno-ozdorovcho-roboti-u-gpd-53582.html>.

Паршук Світлана,
доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Актуальність проблеми. Сьогодні, коли у шкільне життя починають впроваджуватися стандарти нової початкової освіти, постає необхідність у зміні підходів до організації та здійснення професійно-педагогічної діяльності. Формування загальнокультурної грамотності є однією із компетентністю нової української школи, яка по-іншому трактує умови навчання молодших школярів. Згідно цьому, основною ідеєю є відхід від фактичного навчання шкільних предметів, коли дітей змушують заучувати сам предмет, а не навички, які він дає.

Проблемі формування загальнокультурної грамотності учнів початкових класів засобами трудового навчання присвячені дослідження таких вчених: Г. Атанов, О. Артамонова, Н. Волкова, В. Гнедешева, В. Голобородько, А. Католиков, І. Міщенко, О. Пометун, Н. Тіпухова.

На наш погляд, засоби трудового навчання найбільш формують та розвивають загальнокультурну грамотність учнів початкових класів, що дозволяє вважати нам цю тему актуальною.

Мета статті – розкрити сутність формування загальнокультурної грамотності учнів початкової школи засобами трудового навчання та образотворчого мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Практично всі класифікатори учнівських компетентностей (Н. Бібік, І. Зимня, В. Шадріков, А. Хуторської) виокремлюють як одну зі стрижневих компетентностей – загальнокультурну. Українськими науковцями визнано, що загальнокультурна компетентність стосується сфери розвитку культури особистості та суспільства в усіх її аспектах, що передбачає передусім формування культури міжособистісних відносин, оволодіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, введення та закріплення принципів толерантності, плюралізму.

Загальнокультурна компетентність учнів є предметом дослідження О. Єгоршиної, яка визначає її як комплексну властивість, що об'єднує у своїй структурі інформаційний, операційно-діяльнісний, аксіологічний та креативний

компоненти. Проблему формування загальнокультурної компетентності сучасних школярів дослідниця пропонує розв'язати засобами впровадження «інтерактивних технологій викладання літератури», які сприяють формуванню цілісної картини світу у свідомості учнів, усебічному розвитку мислення, підвищенню навчальної мотивації, забезпечують високий рівень знань, знижують навчальне навантаження й дозволяють виключити дублювання матеріалу в різних навчальних дисциплінах [3, с. 175].

Детальну розгорнуту характеристику загальнокультурної компетентності учнів пропонує О. Лебедев, вважаючи її складовою загальної освіченості школяра разом із функціональною грамотністю, допрофесійною та методологічною компетентностями. На його думку, загальнокультурна компетентність утілюється в здатність учнів пояснювати явища дійсності, вільно орієнтуватися в світі культурних цінностей. Досягнення загальнокультурної компетентності повинно стати заздалегідь спланованим результатом загальної освіти школярів. У роботі «Формування загальнокультурної компетентності учнів як ціль та результат шкільної освіти» вчений зазначає, що загальнокультурна компетентність передбачає орієнтацію в джерелах культури.

Важливим компонентом загальнокультурної компетентності школяра є здатність орієнтуватися в джерелах інформації. Відбирати їх для розв'язання пізнавальних завдань за певними критеріями, провідним із яких повинна бути достовірність. Також важливим компонентом цього феномену є здатність пояснювати явища дійсності та орієнтуватися у важливих проблемах суспільного життя (сутності проблем, причинах виникнення, думках щодо розв'язання), здатність орієнтуватися в світі соціальних, моральних, естетичних цінностей.

Аналогічні судження знаходимо у дослідженні Н. Конасової, яка вважає загальнокультурну компетентність показником освіченості учня загальноосвітньої школи [4, с. 215].

Отже, загальнокультурна компетентність є стрижневою серед усіх компетентностей. Її досліджували багато вчених та науковців.

У Державному стандарті початкової загальної освіти загальнокультурна компетентність визначається як одне з фундаментальних понять, на яких базується освіта школяра (поряд із поняттями громадянської, здоров'язбережувальної, інформаційно-комунікаційної, комунікативної компетентностей), і тлумачиться як «здатність учня аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та

духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності».

У новому Державному стандарті, який запроваджується, одним із пунктом є загальнокультурна грамотність. Це здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні смаки, висловлювати ідеї, досвід і почуття за допомогою мистецтва.

Ми вважаємо, що за допомогою засобів трудового навчання й образотворчого мистецтва цей пункт активізується та є дієвим у навчально-виховному процесі.

Важливий аспект психологічної підготовки підростаючого покоління до праці – формування у нього почуття самовідповідальності, розуміння необхідності самому піклуватися про себе. Як справедливо стверджує О. Вишневський, почуття самовідповідальності сприяє розвитку в характері людини таких необхідних для життя і діяльності рис, як підприємливість, ініціативність, творчість. Коли ці риси «стають характерними для більшості людей, то суспільство має шанс досягнути господарського успіху і добробуту» [6, с. 51].

Питання організації навчальної праці, здійснення виховання у процесі навчання розглядалися в розділі дидактики. Варто лише наголосити на важливості для навчальної праці організації самостійного здобування учнями знань, формування у них пізнавальних інтересів, інтелектуальних умінь і навичок в активній пізнавальній діяльності за допомогою відомих методів і форм навчання.

В організації трудового навчання та образотворчого мистецтва вагома роль належить особистому прикладу вчителя, його майстерності та культурі праці [7, с. 183].

Отже, можна побачити, що на уроках трудового навчання та образотворчого мистецтва досить добре відбувається формування загальнокультурної грамотності учнів початкової школи.

Висновки. Отже, загальнокультурна компетентність дозволяє особистості аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства.

Протягом вивчення трудового навчання та образотворчого мистецтва у початковій школі вирішуються такі завдання: учнів озброюють технічними та сільськогосподарськими знаннями, у них формуються трудові вміння і навички, здійснюється психологічна та практична підготовка до праці й вибору професії,

розвивається емоційно-почуттєва сфера, формується системи цінностей (духовних, культурних, національних, естетичних) у процесі пізнання та художньо-творчого самовираження в особистому і суспільному житті, плекається пошана до національної і світової мистецької спадщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веремійчик І. В. Уроки трудового навчання: 1 клас : навчально-методичний посібник. – Тернопіль : Навчальна книга, 2014. – 128 с.
2. Кардашов М. В. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Центр навч. літератури, 2007. – 296 с.
3. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі. – Х.: Центр навч. літератури, 2006. – 256 с.
4. Проект нового Державного стандарту початкової загальної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://osvita.ua/school/reform/56580/>] – 2017.
5. Тименко В. П. Трудове навчання : підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К. : Генеза, 2012. – 111 с.
6. Троянская С. Л. Развитие общекультурной компетентности студентов средствами музейной педагогики: На примере подготовки будущих педагогов : Дис. канд. пед. наук: 13.00.01. – Ижевск, 2004. – 190 с.
7. Хорунжий В. І. Практикум в навчальних майстернях з методикою трудового навчання: навч. посіб. – Тернопіль: Астон, 2005. – 252 с.

Паршук Світлана,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Кузюк Ірина,
*студентка 258 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Останнім часом велике значення в навчальному процесі приділяється саме розвитку творчих здібностей дитини. Проблема творчого розвитку особливості школяра не є новою, вона має глибокі корені. Я. Коменський, Й. Песталоцці,

В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші охарактеризували сенситивність дітей молодшого шкільного віку до творчості, зокрема художньо-образної. І. Бех, Л. Виготський, В. Давидов, О. Леонтьєв довели, що молодший шкільний вік є періодом найінтенсивнішого креативного становлення. Б. Ананьєв, Р. Арнхейм, Н. Брюсова, Т. Шпікалова дійшли висновку, що образотворче мистецтво – унікальний навчальний предмет, який надає учням багато можливостей для творчої самореалізації, розвитку образно-асоціативного мислення, уяви, фантазії.

Останнім часом все більш популярними стають дослідження дитячого малюнка школяра. На думку О. Кругляка та М. Яремків – «Образотворче мистецтво – це вид пластичного мистецтва, що поєднує живопис, скульптуру й графіку. Образотворче мистецтво відображає дійсність у наочних, зорових образах. Завдяки методам узагальнення, типізації, уяві художника образотворче мистецтво естетично розкриває тимчасовий розвиток подій, духовний вигляд, переживання, думки, взаємини людей, втілює суспільні ідеї» [4, с. 11].

Аналіз діючих програм для початкової школи і вивчення досвіду вчителів-практиків розкривають широкі можливості для інтеграції навчального матеріалу з багатьох предметів. Найбільший інтегративний потенціал містять мистецькі дисципліни, зокрема образотворче мистецтво, оскільки саме образотворча діяльність є найближчою для дитини молодшого шкільного віку. Через малюнок набувається вміння відкрито і без страху висловлювати власні почуття, бо саме образотворча діяльність є синтезуючим, конструктивним, об'єднуючим та інтегруючим засобом, від якого залежить внутрішній світ особистості.

У педагогічній літературі творча особистість розглядається як індивід, який володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального. Для творчої особистості творча діяльність є життєвою потребою, а творчий стиль поведінки – найбільш характерним. Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою вважають наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності та є умовою її успішного виконання. Саме на уроках образотворчого мистецтва з'являється реальна можливість навчити дитину бачити навколишній світ, і бачити його по-своєму, не переказувати чужих думок, а мати власні думки й переконання. У кожній людині від природи закладені величезні можливості. Засоби розвитку творчих здібностей учнів різноманітні. Зокрема розвитку творчих здібностей учнів різноманітні. Зокрема вони реалізуються за варіантами:

- діалог «учитель – учень»;
- діалог «учень – учень»;
- діалог «учень – учитель».

Розвиваючи творчі здібності учнів, сучасні вчителі дотримуються певних принципів в організації навчання:

- принцип зв'язку з життям;
- принцип саморозвитку;
- принцип оптимального поєднання індивідуальної та колективної форми навчально-творчої діяльності;
- принцип віри у власні сили і можливості дитини.

Художньо-творча діяльність властива дітям з добре розвинутою фантазією, або з високим рівнем пізнавально-творчої активності. Важливим для розвитку художньо-творчої діяльності молодших школярів є саме пізнавально-творча діяльність, адже пізнання навколишнього світу є ключовим фактором розвитку фантазії, яка в свою чергу сприяє розвитку творчості молодшого школяра.

Виникає такий ланцюжок: пізнавально-творча діяльність – фантазія – художньо-творча діяльність. Розглянемо кожен ланку ланцюжка окремо.

Пізнавально-творча активність молодших школярів зумовлює собою успіх навчально-виховного процесу, обумовлює рівень розумового і творчого розвитку особистості молодшого школяра.

Широкі можливості для розвитку пізнавально-творчої активності дітей представляють уроки образотворчого мистецтва. Це пояснюється тим, що специфіка занять образотворчим мистецтвом потребує, з одного боку, творчої активності, постійної роботи думки, уяви, самостійності, ініціативи; з іншого боку для занять образотворчим мистецтвом характерна яскраво виражена естетична направленість (як за формою, так і за змістом) [1].

Виховання пізнавально-творчої активності у молодших школярів означає перш за все розвиток у них потреби безперервно пізнавати світ і творчо використовувати отримані знання в своїй діяльності. В цьому відношенні розвиток потреб служить тією умовою, яка забезпечує розвиток особистості школяра.

Особливо важливо, щоб молодші школярі самостійно вирішували композиції декоративних та тематичних малюнків. Для залучення уваги дітей до цих видів малювання, для активізації творчої думки ефективними засобами є попередні роботи (спостереження, начерки, замальовки, робочі ескізи, різні

способи декоративної стилізації) і усний опис вчителем одного-двох (приблизних) варіантів композиції.

Необхідно давати школярам завдання виконувати малюнки на вільні теми, що змушує їх проявляти максимум самостійності та творчої активності.

Велику виховну дію надає заохочення дітей за самостійний вибір теми, сюжету малюнка, за оригінальну композицію, швидке і разом з тим грамотне й виразне виконання малюнків.

Засобом, що сприяє розвитку творчих здібностей молодших школярів є самостійні спостереження учнями природи, архітектурних об'єктів, творів мистецтва та ін. Пізнавально-творча активність дитини заснована на її спостереженнях. Спостереження являє собою цілеспрямоване сприйняття. Характеризуючись особливою направленістю, наявністю цілі, спостереження є активною формою пізнання навколишнього світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кузин В. С. Методика проведення образотворчого мистецтва в 1-3 класах. – М., 1986.
2. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі. – Х.: Ранок, 2006. – 255 с.
3. Савченко О. Я. Навчання і виховання учнів 1-4 класів. – К: Початкова школа, 2005. – 638 с.
4. Яремків М. М., Кругляк О. Я. Мистецтво: види, жанри. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 80 с.

Паршук Світлана,
доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Стасюк Вікторія,
студентка 258 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРОЦЕСІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Концепція виховання дітей у національній системі освіти визначила систему завдань, спрямовану на виховання гармонійно розвиненої, високоосвіченої, національно свідомої і соціально активної людини, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними і патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатної до саморозвитку і самовдосконалення.

Всебічний гармонійний розвиток особистості не можна уявити без її естетичної вихованості. Естетичне виховання передбачає розвиток в людини почуттів прекрасного, формування вмінь і навичок творити красу у навколишній дійсності, вміти відрізнити прекрасне від потворного, жити за законами духовної краси.

Фахівці початкової освіти, які творчо осмислюючи проблеми виховання, усією своєю багатогранною діяльністю сприяють розвитку естетичної науки, без якої осмислити складну проблематику навчально-виховної роботи неможливо. Адже від естетичного досвіду, від естетичних почуттів, інтересів, ідеалів, поглядів педагога залежить методика, шляхи й напрями виховання духовного світу школярів. Розвивати у дітей і молоді потреби, вміння і навички вносити гуманне естетичне начало в усі галузі діяльності - це головний напрям естетичного виховання, яке виступає не як самоціль, а як специфічна неодмінна умова духовного багатства, людської гармонії.

В. Сухомлинський неодноразово наголошував, що без поетичної, емоційно-естетичної струминки неможливий повноцінний розвиток дитини. Саме тому формування естетичних смаків і ідеалів - обов'язкова умова виховання всебічно і гармонійно розвиненої особи, нової людини. Основи естетичних поглядів і переконань людини закладаються в шкільні роки. Тому

формування естетичних почуттів дітей, їх емоційної культури - одне із важливих завдань системи освіти і виховання.

За В. Сухомлинським важливим є також послідовність створення особливої атмосфери у початковій школі: спочатку дитину має відчутти красу природи, розуміти красу мистецтва, а потім переходив до розуміння найвищої краси – краси людських стосунків, краси людини, її національного духу, вчинків, життя.

Видатний педагог вважав, що музика і співи в школах – не тільки навчальний предмет, а й могутній засіб виховання, який має надати емоційного й естетичного забарвлення всьому духовному життю людини. Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння й переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику й діставати насолоду від неї. Без музики, вважає В. Сухомлинський, неможливе повноцінне виховання людини. Під час проходження педагогічної практики у спеціалізованій школі № 59 м. Миколаєва ми мали можливість переконатися, що вчителі початкових класів особливу увагу приділяють предметам естетичного циклу – мистецтву, музиці, трудовому навчанню.

Цікавими, на нашу думку, є спроби вчителів інтегрувати уроки читання, природознавства та образотворчого мистецтва, використання прийомів «озвучення» малюнків або живої природи тощо.

Пізнаючи цінності мистецтва, людина пізнає людське в людині, підносить себе до прекрасного, переживає насолоду. Пізнання мистецтва – широке, багатогранне поняття. Його не можна зводити до узнавання, до нагромадження знань, щоб відповісти на запитання вчителя й дістати оцінку. Справжнє пізнання мистецтва починається там, де людина осягає прекрасне для себе, для повноти свого духовного життя, живе в світі мистецтва, прагне прилучитися до прекрасного. Складне й тонке завдання виховання В. О. Сухомлинський вбачав у тому, щоб цінності мистецтва стали духовною потребою учнів, щоб вільний час вони прагнули наповнити найщасливішим, найжиттєрадіснішим трудом душі – осягненням прекрасного.

Отже, наріжним принципом, що має визначити напрямок естетичного виховання в умовах незалежної України повинно стати врахуванням кращого культурно-мистецького досвіду минулого, його конкретне використання в межах принципово нового періоду історії. Саме цей підхід сприятиме формуванню всебічно розвиненої особистості, яка має жити й працювати в умовах третього тисячоліття.

Соболь Ольга,

*студентка 648 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Якименко С.І., доктор філософії у галузі освіти,
професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного
університету імені В. О. Сухомлинського*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сьогодні в умовах стрімкого розвитку різних технологій в нашому суспільстві вимагає більш глибоко та нового розуміння поведінки людини, а особливо спонукання учнів до навчання, та різних видів діяльності. Через необхідної постановки проблеми забезпечення пізнавальної активності учнів які проявляються у зниженій якості запам'ятовування та засвоєння навчального матеріалу, формування мотивації.

Розрізняючи мотиви, учень розуміє, чому потрібно вчитися, але це може і не спонукати його до навчальної діяльності. Мотивація – система спонукань які зумовлюють активність організму і визначають її спрямованість. Навчальна мотивація ґрунтується на потребі, яка стимулює пізнавальну активність дитини, її готовність до засвоєння знань. Важливою умовою учіння є наявність пізнавальної потреби і мотиву самовдосконалення, самореалізації та самовираження. Навчальні мотиви поділяються на: пізнавальні (пов'язані зі змістом навчальної діяльності, процесом її здійснення) та соціальні (пов'язані із взаємодіями школяра з іншими людьми) [3, с. 50-53].

О. Савченко визначає низку мотивів, різноманітних за змістом, тривалістю дії та силою впливу, що визначають характер ставлення сучасних учнів початкових класів до навчання: почуття обов'язку, бажання заслужити похвалу вчителя, страх перед покаранням, звичка виконувати вимоги дорослих, пізнавальний інтерес, честолюбство, прагнення утвердитися в класі, бажання порадувати батьків, бажання отримувати відмінні оцінки, прагнення заробити винагороду [5, с. 153].

До системи психолого-педагогічних умов формування пізнавальних інтересів і потреб молодших школярів, за дослідженнями О. Савченко, віднесено такі: збагачення змісту освіти особистісно зорієнтованим цікавим матеріалом, забезпечення його емоційності; утвердження гуманного ставлення педагога до учнів; формування та розвиток в учнів, адекватної самооцінки та прагнення до саморозвитку; виховання відповідального ставлення до навчання,

почуття обов'язку; упровадження в навчальний процес інноваційних технологій задля розвитку творчих здібностей та оволодіння учнями способами самостійного пошуку навчально-пізнавальної інформації; розвиток інтелектуальних здібностей та креативного мислення школярів у процесі їх учіння; задоволення потреби у спілкуванні з усіма учасниками освітнього процесу [5].

Відтак, переважна більшість психологів і педагогів трактують мотив через розуміння внутрішньої потреби, мети, цілі чи інтересу до конкретної діяльності. Відокремлюючи мотиви від цілей, учені (Є. Ільїн, Г. Костюк, О. Леонт'єв, І. Підласий) зазначають, що «усвідомлення потреби є актом мотивотворення, а наповнення мотиву певним змістом, ідентифікація його з об'єктами та явищами об'єктивного й суб'єктивного світу зумовлює прийняття тієї чи іншої цілі, тобто визначення напрямку, в якому слід діяти, щоб задовольнити потребу» [2, с. 307].

Внутрішньомотивованою дослідники вважають діяльність, обумовлену внутрішнім інтересом та задоволенням від її виконання; зовнішньомотивованою – діяльність, обумовлену дією зовнішніх спонукань, таких як винагороди, покарання, оплата праці та інші позитивні чи негативні підкріплення. За умови задоволення базових психологічних потреб – у автономності, компетентності та значимих стосунках, – мотивація діяльності стає внутрішньою.

Якщо ж ці потреби не задовольняються (людина відчуває себе контрольованою, не усвідомлює власної компетентності та не має значимих стосунків з іншими), мотивація діяльності стає зовнішньою. Формування внутрішньої навчальної мотивації має свою закономірність і проходить декілька етапів: формування інтересу до процесу навчальної діяльності; формування інтересу до результату діяльності; формування інтересу до змісту навчальної діяльності.

Зовнішні мотиви включають мотиви навчальної діяльності, які за своїм походженням і змістом ніби виходять за межі суто навчального процесу і пов'язані із широкими суспільними взаємовідносинами дітей.

За джерелами виникнення соціальних мотивів, їх змістом і спрямованістю серед них виокремлюється кілька груп:

1) суспільно-політичні мотиви – навчання в школі розглядається як високий суспільний обов'язок;

2) професійно ціннісні – навчальна діяльність сприймається як підготовка до майбутньої трудової діяльності, набуття бажаної професії;

3) мотиви соціального престижу та мотиви, пов'язані з почуттям власної гідності, що демонструють прагнення учня стверджувати свою особистість;

4) комунікативні мотиви – потреба спілкуватися з іншими, прагненням їх наслідувати [4].

Психологи стверджують, що в 6-7 років у дітей виникає інтерес до школи, який має загальний характер. Основним мотивом учня на цьому етапі є прагнення дитини зайняти нове соціальне становище, цікавість як здатність безпосередньо реагувати на яскраві й незвичайні об'єкти сприймання. На кінець початкової школи в міру формування класного колективу та його соціально-психологічної структури, суттєвими для стимуляції учня є мотиви групового визнання. Звідси стає зрозумілим те велике виховне значення, яке для подальшого формування особистості дитини, мотивації її учіння набуває мікроклімат класного угруповання, домінування в ньому усвідомлювання важливості успішного навчання як умови визнання групою [1, с. 128].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посіб. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посібник / В. А. Семиченко. – К.: Вища школа, 2004. – 335 с.
3. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П. Педагогічна психологія: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
4. Усе про мотивацію / уклад. А. Г. Дербеньова. – Х.: Основа, 2012. – 207 с.
5. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник / В. Б. Шапар. – Х.: Прапор, 2004. – 640 с.

Тимченко Алла,
доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Дейнега Ірина, Кучеренко Тетяна,
студентки 448 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Актуальність проблеми. В умовах соціально-економічної нестабільності нашої країни очевидною стала необхідність реформування усіх сфер діяльності людини. Найбільших змін в даному випадку зазнала галузь освіти. Принципово змінився не лише підхід до навчання дитини, а й погляд на кінцеву мету навчально-виховного процесу. Так, тепер ідеалом сучасного випускника школи є всебічно розвинена, творча та відповідальна особистість, справжній патріот своєї держави.

У педагогічній діяльності одного з найвідоміших вітчизняних педагогів ХХ століття В. Сухомлинського проблема розвитку розумових і творчих здібностей займала особливе місце. Він досліджував дане питання у багатьох своїх працях таких як: «Сто порад вчителів», «Павлиська середня школа», «Розмова з молодим директором», «На трьох китах», «Розвиток індивідуальних здібностей і нахилів учнів» тощо.

Аналіз досліджень з даної теми. Питанню розвитку творчості молодших школярів було присвячено праці таких відомих педагогів та психологів як Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, В. Дружинін, С. Рубінштейн, Б. Теплов, Г. Щукіна, та багато інших. Але особливої уваги заслуговують погляди Василя Сухомлинського.

Видатний педагог ХХ століття вважав, що «творчість – це не сума знань, а особлива спрямованість інтелекту, особливий взаємозв'язок між інтелектуальним життям особистості й проявом її сил в активній діяльності» [2]. Для Василя Олександровича людина, яка може мислити творчо була певним ідеалом, що краще та глибше розуміє навколишній світ.

Мета - розкрити основні закономірності формування творчої особистості молодшого школяра у педагогічній спадщині Василя Олександровича Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши педагогічну систему В. Сухомлинського можна виділити ряд якостей, якими на його думку повинна володіти творча особистість: спостережливість, допитливість, творчий інтерес, розвинене мислення, проблемне бачення, здатність до дослідницької діяльності, глибина, широта та стійкість пізнавального інтересу, розвинута уява, наполегливість, кмітливість.

Педагог вважав, що вже з раннього дитинства потрібно приділяти значну увагу розвитку творчості дитини. І якщо не зробити це вчасно, то у старшому віці можуть виникнути труднощі. Це пов'язано перш за все з тим, що у молодшому віці діти ще не бояться проявляти свої здібності і батьки вчасно помітивши певні нахили у дитини зможуть допомогти їй їх розвинути. Саме тому у формуванні творчих здібностей В. Сухомлинський особливу роль відводив сімейному вихованню дитини. Вважаючи, що саме завдяки тісному емоційному контакту між батьками та дитиною виникають найсприятливіші умови для передачі та засвоєння досвіду від старшого покоління до молодшого.

Дослідивши педагогічну спадщину Василя Олександровича можна назвати певні засади, що сприятимуть розвитку творчості дитини: дитиноцентризм; урахування вікових особливостей; пізнання індивідуальності кожної дитини; визнання її унікальності та неповторності; віра в творчі можливості кожної дитини; використання принципів педагогіки партнерства; ідеї розвивального навчання; створення сприятливих умов для розкриття творчих здібностей дитини [1].

Крім того важливо зазначити, що формування творчої особистості неможливе без дотримання ряду педагогічних умов: створення відповідної матеріальної бази для різноманітної творчої праці; надання кожній дитині свободи для самовираження та саморозвитку; врахування індивідуальних особливостей дітей; забезпечення реалізації учнями своїх творчих можливостей у процесі навчання; урахування нахилів, здібностей та обдарувань учнів та залучення на їх основі дітей до різних видів творчої діяльності; створення творчої атмосфери; активізація пізнавального інтересу тощо.

Щоб сформувати творчу особистість Василь Олександрович радив вчителям організовувати навчання таким чином, щоб учням було цікаво навчатися. Він радив класоводам обирати найкращий шлях до сердець дітей через казку, цікаві ігри, музику, дитячу творчість. Також великий педагог наголошував на тому, що найголовнішим джерелом розвитку творчих здібностей учнів є природа, адже «...серед природи, – писав Василь

Олександрович, – багатої на живі образи, легше думається, краще фантазується, швидше добираються слова з найтоншими відтінками» [2].

Отже, проаналізувавши педагогічну спадщину Василя Олександровича Сухомлинського ми радимо у вихованні та навчанні учнів дотримуватися єдності з природою. Можна організувати на території школи «Зелене містечко», у якому будуть зростати найрізноманітніші дерева, кущі та трав'янисті рослини. Обов'язково треба проводити час з дітьми там – розповідати їм про кожну рослинку, доглядати разом з учнями за ними і просто насолоджуватися красою навкруги. Звичайно ж можна проводити деякі уроки у «Зеленому містечку». Таким способом ми прищеплюємо дітям почуття любові до рідного краю, « ... ми добиваємося, – писав Василь Сухомлинський, – щоб кожний наш вихованець з малих років сердечно, дбайливо ставився до деревця, до куща троянд, до квітів... – до всього живого й красивого» [3].

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що у своїй діяльності В. Сухомлинський досить широко використовував казку, адже саме казка, яку дитина чує у відповідному природному оточенні з уст учителя стає найкращим збудником дитячого інтелекту. Казка викликає в дитини найкращі емоції, збуджує її фантазію та мислення.

Дослідивши педагогічну діяльність В. Сухомлинського ми змогли виділити такі основні методи роботи з казкою: слухання казок; читання казок; бесіди про казки; виготовлення і добір ілюстрацій до казок; театралізація казок; створення казок [4].

Прослуховування казок спонукає учнів до усвідомлення образів; після прочитання й обговорення казки усвідомлені образи набувають більш сталих обрисів; виготовлення та добір ілюстрацій збагачує й розширює казкові образи в уяві дітей; в процесі інсценізації уява дітей досягає вищого етапу своєї творчості – дитина поринає в світ казки повністю. І останнім, заключним методом є створення казок. Цей метод, на думку великого Педагога, один із засобів пробудження пізнавального інтересу, розвитку мовлення у дітей.

Висновки. Отже, у педагогічній спадщині В. Сухомлинського розкриті основні закономірності формування творчої особистості молодшого школяра. Творча особистість повинна володіти такими якостями: спостережливість, допитливість, творчий інтерес, розвинене мислення, проблемне бачення тощо. Василь Олександрович виділив засади, що сприятимуть розвитку творчості дитини: дитиноцентризм; урахування вікових особливостей; пізнання індивідуальності кожної дитини; визнання її унікальності та неповторності. У педагогічній спадщині великого педагога знаходимо пораду: у вихованні та

навчанні учнів дотримуватися єдності з природою та обов'язково використовувати різні методи роботи з казкою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – Т. 1. – К. : Рад. шк., 1977. – С. 403-637.
2. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – Т. 1. – К. : Рад. шк., 1977. – С. 55-209.
3. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – Т. 4. – К. : Рад. шк., 1977. – С. 393-625.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – Т. 3. – К. : Рад. шк., 1977. – С. 7-279.

Тимченко Алла,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Рахман Нейля, Пастушенко Яна,
*студентки 448 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Впровадження інформаційно-комунікативних технологій у навчальний процес під час вивчення інформатики в початковій школі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі привертає увагу багатьох учених і педагогів. Зокрема, С. Кашлев обґрунтував інтерактивне навчання як інноваційне педагогічне явище [4]. О. Пометун опублікувала «Енциклопедію інтерактивного навчання» та велику кількість робіт по даній проблемі. М. Кларін розглядав інтерактивне навчання як інструмент освоєння нового

досвіду [5]. Т. Дуткевич визначає психологічні основи використання інтерактивних методів у процесі підготовки спеціалістів з вищою освітою [2].

Теоретичний і дидактичний аспекти інтерактивних технологій навчання вже достатньо розроблені та висвітлені в роботах М. Башмакова, В. Беспалька, Л. Буркової, В. Лозової, Г. Селевка, О. Пехоти та інших вітчизняних і зарубіжних учених.

Мета статті. Виникла необхідність в новій моделі навчання, побудованій на основі сучасних інформаційних технологій, яка реалізує принципи особистісно-орієнтованої освіти. Інформаційні технології, що розглядаються як один з компонентів цілісної системи навчання, не тільки полегшують доступ до інформації, відкривають можливості варіативності навчальної діяльності, її індивідуалізації і диференціації, але і дозволяють по-новому організувати взаємодію всіх суб'єктів навчання, побудувати освітню систему, в якій учень був би активним і рівноправним учасником освітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Серед великої кількості інноваційних технологій більшість учителів сьогодні визначають перевагу роботи в режимі інтерактиву. В інтерактивному навчанні змінюється взаємодія вчителя та учня: активність учителя поступається місцем активності учня, а метою вчителя стає створення умов для ініціативи школярів. Інтерактивне навчання забезпечує взаєморозуміння, взаємодію, взаємозбагачення. Принципово змінюється схема взаємодії між учасниками навчального процесу. У такому контакті з учителем та однокласниками кожний учень відчуває себе комфортніше, впевненіше.

Методичний прийом «Кольорові поля» відноситься до прийомів інтерактивного навчання і призначений для розвитку навичок самоперевірки та самостійної роботи з написаним текстом. Одна з найважливіших переваг прийому «Кольорові поля» полягає в тому, що він допомагає створенню психологічно комфортної обстановки на уроці. Учень не боїться перевірки, так як сам визначає ступінь її строгості, вчиться визначати й ступінь своєї підготовки та рівень засвоєних знань. Алгоритм роботи з названим прийомом такі.

1. Учень пише письмову роботу (тест, твір, виклад, диктант, контрольну, роботу над помилками, самостійну, лабораторну і т.д.).

2. На полях він робить позначки різними кольорами. При цьому ці позначки – це звернення до вчителя. Наприклад:

червона позначка – «перевірте і виправіть усі помилки»;

зелена позначка – «підкресліть всі помилки, я сам їх виправлю»;

синя позначка – «вказіть кількість помилок, я сам їх знайду і виправлю»;

чорна позначка – «я несерйозно віднісся до роботи і робив її недбало».

Значення кольорів та їх кількість може варіюватися в залежності від завдання, від складності теми, від мети уроку. Наприклад, під час розв'язання рівнянь учень може попросити про перевірку одного з компонентів: алгоритму розв'язку, наявності помилок в обчисленнях тощо.

Порада: значення кожного кольору попередньо обговорюються і бажано написати ці значення на дошці або на окремому плакаті, щоб зразок завжди був перед очима.

Гра «Світлофор». Світлофор – це довга смужка картону, яка з одного боку червона, а з іншого – зелена. Працює «світлофор» так: під час проведення усного опитування учні сигналізують учителям, чи знають вони відповідь на дане запитання (зелений бік – так, червоний – ні). Через 5 хвилин у вчителя є чітке уявлення, що із запропонованого на попередньому уроці учні засвоїли добре, а що потрібно повторити ще раз.

Гра «Снігова лавина» – один учень називає, наприклад, інструмент з програми *Paint*, другий учень – його призначення, третій – додаткові параметри цього інструмента, четвертий – алгоритм використання цього інструмента. За декілька хвилин можна охарактеризувати декілька інструментів.

Гра «Так» – «Ні». Питання читається один раз, перепитувати не можна, за час читання питання необхідно записати відповідь «так» чи «ні». Головне тут – долучити навіть самих пасивних до навчання.

Висновки. Інтерактивні методи навчання скомпонували низку цікавих, раніше чужих школярам правил. Наприклад, кожна думка важлива; не бійся висловитись; ми всі – партнери; обговорюємо сказане, а не людину; обдумав, сформулював, висловив; кажи чітко, ясно, красиво; вислухав, висловився, вислухав; наводь тільки обґрунтовані докази; умій погодитись і не погодитись; важлива кожна роль. Воно поділяється на чотири форми навчальної діяльності: парна (учень-педагог, учень-учень), фронтальна (учитель навчає групу чи підгрупу класу), групова, індивідуальна. Таке заняття викликає в дітей емоційний підйом. Навіть учні, які мають невисокий рівень знань, охоче працюють із комп'ютером. А коли внести в урок «цікавинку» (інтерактивний метод), тобто активізувати учнів до навчання, пробудити інтерес – то і результат буде якіснішим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Іващенко Є. В. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках інформатики у початковій школі. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://naurok.com.ua/vikoristannya-interaktivnih-tehnologiy-navchannya-na-urokah-informatiki-v-pochatkoviy-shkoli-14767>.

2. Дуткевич Т. В. Психологічні основи використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки спеціалістів з вищою освітою / Т. В. Дуткевич // Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2003. – С. 26-33.

3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Метод. посібник / Авт. укл.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: АПН, 2002.

4. Кашлев С. С. Технология интерактивного обучения / С. С.Кашлев. – Мн., 2005.

5. Кларин М. В. Инновации в обучении: метафоры и модели: Анализ зарубежного опыта. – М.: Наука, 1997. – 223 с.

6. Падалка О. С. та інші. Педагогічні технології. – К.: Укр. енциклопедія, 1995.

7. Пометун О. І., Коберник Г. І., Побірченко Н. С. та ін. Інтерактивні технології навчання // Сільська школа України. – 2004. – № 16-17 (88-89). – 128 с.

8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: АСК., 2006.

Третьякова Віолетта,
*студентка 248 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник –Казанжи О. В., *доктор філософії в галузі гуманітарних
наук, доцент кафедри початкової освіти факультету
дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

МІФОЛОГІЯ І МІЖКУЛЬТУРНЕ СПІЛКУВАННЯ

Сьогодні становлення України як незалежної держави та її входження у Європейську та світову спільноту відбувається на фоні процесів глобалізації, яка створює передумови для зростання міжетнічної взаємодії представників різних народів та культур. Країни та народи активно співпрацюють та взаємодіють в усіх сферах життя на різних стадіях – від особистісного

спілкування до міжнародних переговорів на вищих рівнях, використовуючи останні досягнення інформаційних технологій. Результатом цього є актуалізація факторів, які дозволяють досягти ефективної міжкультурної взаємодії. Серед таких факторів перш за все слід виділити розуміння проявів іншої культури, визнання іншої культурної самобутності (вивчення історії, фольклору та міфології).

Міжкультурна комунікація – спілкування, що відбувається в умовах, які так відрізняються від культурно обумовлених традицій у комунікативній компетенції її учасників, що ці відмінності суттєво впливають на успіх чи невдачу комунікативної події. Як зазначають Т. Грушевицька, В. Попков, А. Садохін, крім власне економіки, важливими зонами міжкультурної комунікації стали міфологія, мистецтво та культура [1].

Міфологія (грец. Μυθολογία – виклад стародавніх переказів) – перекази, оповідання, де в наївно персоніфікованій, наочно-образній, несвідомо-художній формі подавалися явища природи й суспільного життя. Поняття «міф» — містке й багато значне. Маючи на увазі обсяг поняття «міфологія», згадують насамперед первинні уявлення про світоустрій, вірування, тексти усної народної творчості. Вважається, що споконвіку міфологічне мислення протистоїть мисленню сучасної людини. Найбільш інтегративне визначення цього феномена належить О. Потебні: «Міф полягає в перенесенні індивідуальних рис образу, що має пояснити явище (або ряд явищ), на саме явище. Міф створюється на ґрунті віри в об'єктивне існування (особистої, в сутності) думки...» [2, с. 32]. Міфи різних народів відрізняються поглядами на одне й те ж явище. Наприклад, міфи про створення світу. У міфічній космогонії існують дві версії: або всесвіт виникає з якогось стихійного хаосу – сам собою, спонтанно, або його створює якась надприродна істота – творець, креатор. З розвитком людської свідомості міфічні оповіді значно трансформувались. Дещо в них застигало у прадавній формі, інше сприймалось як уявне, фантастичне.

Головною запорукою міцних стосунків між країнами є вивчення ними культури та історії одне одного. Вивчаючи міфи різних народів, ми знайомимося з особливостями їхніх традицій, звичаїв, світобачення, знаходимо спільні й відмінні риси, усвідомлюємо свою ідентичність та знаходимо спільне, а головне починаємо розуміти етнопсихологію. Саме це створює фундамент для міжкультурної комунікації, зміцнює зв'язки між державами, сприяє їх подальшій співпраці.

Отже, міф виступає засобом пізнання, допоміжною ланкою у сприйнятті іншої культури. Він є символічною формою духовної культури, що за

допомогою метафор і алегорій передає свідчення, пов'язані зі світоглядом, релігійними уявленнями, соціокультурним життям і внутрішнім світом представників різних етносів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грушевицька Т. Г., Попков В. Д., Садохин А. П. Основи міжкультурної комунікації : [підручник. для вузов / под ред. А. П. Садохіна]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 352 с.
2. Потебня А. А. Из записок по теории словесности / А. А. Потебня // Слово и миф. – М. : Правда, 1989. – С. 243-260.

СЕКЦІЯ 3. ПІДГОТОВКА ВМОТИВОВАНОГО І КВАЛІФІКОВАНОГО ПЕДАГОГА

Керівник секції:

Трифорова Олена Сергіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Секретар секції:

Громова Катерина Анатоліївна – студентка 548 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Авраменко Квітослава,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасна шкільна математична освіта покликана виховати грамотну і компетентну особистість, здатну реалізувати свій потенціал у виробничій та творчій діяльності у дорослому житті. Формування математичної компетентності, до складової якої належить математична грамотність, є одним із засобів реалізації цієї мети шкільної освіти.

Компетентнісний підхід, що визначає спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності [4] спонукає вчителів до пошуку все нових і нових методик організації освітнього процесу.

При цьому згідно з Державним стандартом початкової освіти основною метою освітньої галузі «Математика» є формування в учнів математичної компетентності на рівні, достатньому для забезпечення життєдіяльності в сучасному світі, успішного оволодіння знаннями з інших освітніх галузей у процесі шкільного навчання, забезпечення інтелектуального розвитку учнів, розвитку їх уваги, пам'яті, культури мислення та інтуїції [3].

Саме тому надзвичайно важливо, щоб у процесі навчання математики у школі приділялася увага формуванню математичної культури учнів, розвитку їх математичної грамотності.

Формування математичної грамотності – це цілеспрямований процес, який здійснюється протягом всього періоду навчання; процес оволодіння системою математичних знань, умінь, навичок; набуття досвіду математичної, пізнавальної, комунікативної, творчої, емоційно-вольової діяльності, необхідних для успішного навчання і виховання учнів, а також самостійного оволодіння новими математичними знаннями і досвідом для майбутньої професійної діяльності.

Для прикладу оберемо змістову лінію «Сюжетні задачі» та здатність майбутніх учителів розв'язувати текстові задачі арифметичним способом.

В основі цього процесу лежить розуміння сутності арифметичних дій і вміння перекладати залежності між величинами, про які йдеться в умові, математичною мовою. Проте в деяких студентів, процес встановлення необхідної дії навіть під час розв'язування простої задачі може викликати певні труднощі. Для складеної задачі вибір дії ще більше ускладнюється: необхідно вказати не лише дії, але й порядок їх виконання.

Оскільки розв'язування простих задач залежить від розуміння ними суті арифметичних дій, то, класифікуючи прості задачі, виділяють три основні їх види: задачі, які розкривають конкретний зміст арифметичних дій; задачі, пов'язані з поняттями різницевого чи кратного відношення двох чисел; задачі, які розкривають зв'язки між компонентами та результатами арифметичних дій. До окремих видів віднесено задачі на ділення з остачею, знаходження частини числа, знаходження числа за його частиною [1; 5].

Важливо, щоб в умовах закладу вищої освіти майбутні педагоги набули досіду роботи над простими та складеними задачами та були готові запропонувати школярам працювати над ними фронтально, індивідуально чи у групі. Саме тому на практичних заняттях з методики навчання математики ми використовуємо ігрові та інтерактивні технології, моделювання та прийоми активізації мислинневої діяльності студентів.

Крім того, коментоване розв'язування задач дозволяє майбутнім учителям обґрунтовувати та відстоювати свої думки міркувань, що, в цілому, сприяє формуванню в них грамотної математичної мови.

С. Скворцова відмічає, що самостійне розв'язування задач класах майже завжди для учнів є творчим процесом, тому важливо, щоб здобувачі освіти

(школярі / студенти), яким ще складно працювати без сторонньої допомоги, розв'язували задачі «напівсамостійно» [5].

У науково-методичних джерелах доволі часто математичну грамотність пов'язують із математичною культурою. Адже, з тих пір, як Аристотель винайшов логіку, встановлені нею правила дедуктивних та індуктивних умовиводів стали вважатися обов'язковими нормами мислення. Подібно до того, як грамотна людина вміє писати без орфографічних помилок, так і математична грамота є вмінням мислити без помилок, відповідно до законів логіки та способів міркувань.

Формою перевірки рівня сформованості математичної грамотності у закладах освіти не дуже різняться. Так, у школах ними виступають: контрольні роботи, ДПА, моніторингові вимірювання, тестування тощо, так і у закладах вищої освіти – це контрольні роботи, ККР (комплексні контрольні роботи) моніторингові вимірювання, тестування, компютерна перевірка знань тощо.

Іншим важливим напрямом є мотивація майбутніх педагогів до самоосвіти та професійного самовдосконалення.

Отже, усвідомлюючи роль і місце математичної грамотності у загальній структурі професійної компетентності майбутнього вчителя Нової української школи важливо використовувати стимулювання та мотивацію, індивідуалізацію та диференціацію навчання; різноманітні сучасні педагогічні технології, що сприяють в цілому формуванню особистості Вчителя нової української школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Математика*: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи // Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім : «Освіта», 2012. – С. 138-170.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН 27.10 2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
3. Новий Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nus.org.ua/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoj-osvity-document.pdf.
4. Опис ключових змін в оновлених програмах початкової школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna-serednya/opys-klyuchovyh-zmin.pdf>.

5. Скворцова С. О. Методика навчання розв'язування сюжетних задач у початковій школі. Навчально-методичний посібник для студентів. – Ч.ІІ: Методика формування в молодших школярів умінь розв'язувати задачі певних видів / С. О. Скворцова. – Одеса: Фенікс, 2011. – 156 с.

Білявська Тетяна,
*доктор філософії в галузі гуманітарних наук,
доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Сучасні реалії суспільного життя, прагнення до євроінтеграції зумовлюють пошук нових концептуальних підходів до розвитку освіти. Зростання рівня освітян не може бути повноцінним без відповідної мовної підготовки. Тому однією із актуальних проблем сучасної професійної освіти є створення такої системи навчання, що б визначила форми, власне лінгвістичні принципи, методи, прийоми та засоби, які є найефективнішими на сучасному етапі розвитку вищої школи. Окрім методології навчання, не менш важливим видається визначення мети, завдань, змісту навчання, а також умов реалізації. Відповідно до сучасних вимог зміст навчання мови має відбивати такі складові – *теоретичну* (мовну), *практичну* (вміння і навички). Згідно із першою складовою майбутні вчителі початкової школи повинні оволодіти теоретичними відомостями про мову. Зокрема, варто забезпечити певний обсяг знань з таких мовних розділів, як-от: фонетика, фонологія, графіка, орфографія, орфоепія, лексикологія, лексикографія, морфеміка, словотвір, морфологія, синтаксис.

Не потребує доведень, що мета сучасної освіти – сформувати високоосвіченого, інтелігентного, творчого вчителя з інноваційним типом мислення й діяльності, який здатен гідно відповісти на виклики цивілізації. Відповідно мета сучасної мовної освіти – сформувати мовну компетентність майбутніх учителів початкової школи (що передбачає відповідний рівень теоретичних знань, практичні уміння, навички та здатність майбутніх спеціалістів успішно це застосовувати у відповідній сфері). Однак варто

зазначити, що сьгодні реалії професійної мовної освіти віддзеркалюють протиріччя між новими вимогами до педагогічної праці і фаховим рівнем випускників вищої педагогічної школи, між потребою вчителів у подальшому професійному розвитку і можливостями традиційної системи навчання. У цьому контексті безапеляційно постає питання про якість навчання. Адже саме забезпечення якості вищої освіти є сьгодні чи не найважливішим пріоритетом як Болонського процесу, так і світової системи освіти загалом.

Відомо, що принципи навчання посідають важливе місце в організації навчального процесу у вищій школі. Тут варто звернути увагу саме на специфічні принципи навчання української мови. Так, принцип комунікативності є провідним методичним принципом, який сприяє успішному досягненню головної мети навчання української мови у вищій школі – розвитку мовлення студентів із метою формування професійно-орієнтованої мовної особистості фахівця відповідно до сучасних вимог суспільства та кон'юнктури ринку праці.

За принципом вивчення української мови як динамічної системи необхідно сформувавши уявлення про тенденції розвитку рідної мови у сучасному білінгвальному та полілінгвальному просторі. Важливим також є принцип єдності комплексного й диференційованого розвитку мовних умінь (по-перше, принцип відбиває тісний взаємозв'язок фонетики, лексики, граматики, орфографії (знань, закладених ще в загальноосвітній школі); по-друге, особливості кожного аспекту мови й виду мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма). Досить актуальним у наш час є принцип диференційного навчання української мови. Згідно з цим принципом навчання студентів відбувається за різними рівнями. Програмовий матеріал мовних курсів поділяється на обов'язковий та додатковий (при цьому необхідно визначити оптимальні форми, методи та прийоми групової та самостійної роботи з урахуванням індивідуальних особливостей студентів). Принцип навчання української мови на основі знань щодо психологічної закономірності функціонування мови у комунікативному просторі – це оптимальне поєднання педагогічних технологій, мовнокомунікативної та психокогнітивної діяльності студентів.

Вимоги сучасності, інноваційні процеси в освіті у зв'язку з Болонським процесом, вимагають нових рішень та підходів щодо лінгвістичної підготовки майбутніх освітян. Окреслені власне лінгвістичні принципи дають можливість переосмислити традиційну систему методів та прийомів навчання майбутніх

учителів початкової школи, а відтак підвищити рівень мовної компетентності майбутніх педагогів.

Таким чином, найбільш актуальним сьогодні видається питання визначення шляхів реалізації належної мовної освіти в Україні. Тут варто наголосити на наступному. По-перше, сьогодні вкрай важливим є проведення ефективної мовної політики в державі, що забезпечить підвищення уваги та вимог суспільства до питання мовної грамотності майбутніх спеціалістів. По-друге, оновлення та удосконалення змісту мовної освіти. Тут особливої уваги потребують навчальні плани та програми для студентів нефілологічних спеціальностей. По-третє, запровадження таких педагогічних технологій, які відбивають кращі традиції зарубіжної та вітчизняної вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондар Л. Термінологічний аналіз понять «компетенція» і «компетентність» у педагогіці: сутність та структура / Л. Бондар // Освіта та управління. – 2007. – Т. 10. – № 2. – С. 93-99.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. Наук України; головний ред. В. Г. Кремін. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 6-72.
4. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.

Казанжи Олександра,
*доктор філософії у галузі гуманітарних наук, доцент кафедри
початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРНОГО МИСТЕЦТВА

Метою початкової освіти є гармонійний розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, виховання загальнолюдських цінностей, підтримка життєвого оптимізму, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Крім того, варто пам'ятати, що кожна майбутня особистість є членом людського суспільства – багатонаціонального та різноманітного, що робить необхідним сформувати людину, яка б вільно почувала себе у такому різноплановому світі, толерантно ставилася до представників різних культурних спільнот. Концепція Нової української школи передбачила це у наступних компетенціях:

1. *Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами.* Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування.

2. *Спілкування іноземними мовами.* Уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів. Уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування.

3. *Загальнокультурна грамотність.* Здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

4. *Соціальні і громадянські компетентності.* Усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів [7].

За визначенням Е. Верещагіна, міжкультурна комунікація – це адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що є приналежними до різних національних культур [3].

Міжкультурна комунікація ґрунтується на процесі символічної взаємодії між людьми, які мають специфічні культурні відмінності. Сприймання і ставлення до цих розбіжностей впливають на особливості контакту між особами різних національностей [4, с. 67-68]. На думку О. Садохіна, головне місце в процесах глобалізації займає здатність адекватного освоєння культурних цінностей інших народів, оскільки глибина й ефективність цієї взаємодії визначає взаємну зацікавленість партнерів один в одному, можливість задоволення ними своїх потреб та запитів, ступінь їх готовності брати участь в діалозі культур [5, с. 251].

П. Сисоев виділяє п'ять ознак, які не можуть бути притаманні навчанню міжкультурної комунікації:

1) коли учні знайомляться виключно з культурою країни іноземної мови, особливо з якоюсь окремою соціальною групою;

2) коли традиційно не представлені групи (американські індіанці, австралійські аборигени, маорі) показуються поза контекстом культури оточуючої;

3) коли в учнів формується негативне ставлення до якоїсь із культурних груп країни іноземної або рідної мови;

4) коли полікультурна освіта нібито вміщена в одному окремому підручнику або посібнику;

5) коли не формується активна життєва позиція учнів і не відбувається розвиток їхнього критичного мислення.

П. Сисоев також надає деякі рекомендації для ефективного діалогу культур, що допомагає досягти повноцінного та рівноправного міжкультурного діалогу: «бачити не тільки відмінність, алей схожість у своїй культурі та культурі народу, мова якого вивчається; сприймати різницю як норму співіснування культур у сучасному полікультурному світі; формувати активну життєву позицію, спрямовану проти культурної нерівності, культурної дискримінації та культурного вандалізму, що процвітають у сучасному полікультурному світі» [6].

Як зазначає В. Біблер, поширеними формами традиційної культури є фольклор, казки, історичні перекази. Слід зазначити, що всі народи, великі та малі, мають певну схильність до етноцентризму при відтворенні свого минулого, при створенні образів історичних героїв,

при осмисленні месіанської ролі свого народу. Однак у цих випадках вони мають справу зі своєю власною історією. Але якщо ця історія гіпертрофується і робиться спроба нав'язати міф про чистоту його походження, про божественну вибраність народу, виникають соціальні протиріччя. Вони стають бар'єрами до розуміння культурного різноманіття і політичної консолідації народів і націй [1]. Таким чином, необхідно вивчати культурну спадщину різних країн, до яких належить і літературне мистецтво.

На кафедрі початкової освіти МНУ імені В. О. Сухомлинського робота з підготовки майбутніх фахівців початкової освіти до міжкультурного спілкування засобами літературного мистецтва здійснюється в наступних напрямках: навчально-методичному, науково-пошуковому та практичному.

Навчально-методичний напрям пов'язаний з формуванням здатності до міжкультурної комунікації на лекційних і практичних заняттях з дитячої літератури. До основних літературних жанрів, у яких представлені основні культурні особливості різних народів, належать фольклорні жанри (казки, прислів'я, приказки, загадки, пісні тощо) легенди, перекази та міфи, а також твори зарубіжних письменників. Вивчаючи такі твори, студенти занурюються у культурну спадщину різних народів, аналізують її, порівнюють з нашою культурою.

Науково-пошуковий напрямок реалізується через діяльність студентської проблемна групи під керівництвом доцента кафедри початкової освіти О. Казанжи. Члени групи беруть участь у науково-практичних конференціях, підготовці та проведенні круглих столів та семінарів, пишуть наукові статті.

Уміння спілкуватися з представниками чужих або споріднених культур не можливе без знання рідних традицій і звичаїв. Отже, практичний напрям полягає в організації й проведенні виховних заходів, спрямованих на поглиблення знань про свою та іноземні культури, літературну спадщину. Серед них літературні вітальні, вечори творчості українських та зарубіжних письменників, театральні постановки, концерти, у тому числі присвячені відзначенню Дня рідної мови, Дня слов'янської писемності, Дня Європи, Дня вишиванки тощо.

Отже, формування здатності до міжкультурного спілкування передбачає готовність майбутнього педагога до взаємодії з іншими системами культурної орієнтації та базується на повазі інших культурних цінностей. Це можливо

лише за умови створення системи комплексної підготовки студентів, у якій особне місце належить літературному мистецтву.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Библер В. С. Мышление как творчество. – М. : Политиздат. 1977. – 98 с.
2. Боднар А. Я., Верещагіна Т. О. Проблеми міжкультурної комунікації у викладанні іноземної мови у ВНЗ // Наукові записки. Том 71. Педагогічні психологічні науки та соціальна робота. С. 15-19. / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія»; [редкол. тем. вип.: А. М. Гірник та ін.; упоряд. М. О. Голубева]. К: Києво-Могилянська академія, 2007. 79 с. – URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6861/Bodnar_Vereshhagina_Problema_mizhku%60turnoyi_komunikaciyi.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 24.05.18).
3. Верещагин Е. М. Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М., 1990. – 250 с.
4. Садохин А. П. Компетентностный подход в диалоге культур: сущность и базовые показатели // Межкультурный и межрелигиозный диалог в целях устойчивого развития. Материалы международной конференции. – М: Изд- во РАГС, 2008. – С. 251-255.
5. Садохин А. П. Культурология. Теория культуры: учеб. пособие для вузов / А. Садохин, Т. Грушевицкая / [2-е изд.]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 365 с.
6. Сысоев П. В. Языковое поликультурное образование. Иностранные языки в школе. 2006. – № 4. – С. 2-14.
7. Формула НУШ. – URL: <http://nus.org.ua/about/formula/> (дата звернення: 21.05.18).

Ліванжі Яна,
*студентка 248 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: Білявська Т. М., *доктор філософії в галузі гуманітарних
наук, доцент кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Відомо, що культура спілкування є важливою складовою частиною культури людини в цілому. Культурі спілкування притаманна нормативність, яку визначено суспільством, яка зумовлена його історією, традиціями, національною своєрідністю, загальнолюдськими цінностями. Для досягнення високого рівня професійно-педагогічної комунікативної культури педагогові необхідно знати індивідуально-психологічні особливості учнів, адекватно реагувати на їхню поведінку та психологічний стан, добирати у відповідній ситуації такий спосіб спілкування, який не вступає в протиріччя з загальнолюдськими цінностями, мораллю суспільства, гуманністю, і в той же час мав би відповідати індивідуальним особливостям конкретної особистості. На основі аналізу літературних джерел можна зробити висновок, що з позицій аксіологічного, особистісного і діяльнісного підходів зміст формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього педагога – це складний соціально-педагогічний феномен, який віддзеркалює систему взаємообумовлених елементів. Для розвитку та удосконалення професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя необхідно забезпечити: повноцінний розвиток кожного з її елементів; підвищення загальної та педагогічної культури; певні умови як зовнішнього (наприклад, позитивний вплив оточуючого соціального простору), так і внутрішнього характеру, зокрема, урахування індивідуально-психологічних особливостей педагога, його педагогічного досвіду тощо. Варто також урахувати, що професійно-педагогічна комунікативна компетентність майбутнього вчителя має глибинні джерела, тісно пов'язані з особистісними рисами педагога, мотивами його діяльності, особистісними соціокультурними і комунікативними настановами, ціннісними орієнтирами.

У наш час європейські країни розпочали ґрунтовну дискусію навколо того, як озброїти людину необхідними вміннями та знаннями для забезпечення

її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством. Саме тому важливим є усвідомлення поняття «компетентність» в педагогічній науці й практиці, в суспільстві. Так, терміном «компетентність» визначають певний рівень фахівця у своїй професійній діяльності. Компетентність – це результат професійного досвіду, такий наслідок його накопичення протягом професійного життя та діяльності, що забезпечує глибоке знання своєї справи, сутності роботи, що виконується, способів та засобів досягнення цілей, здатність правильно оцінювати професійну ситуацію, що склалася, й ухвалювати у зв'язку з цим потрібне рішення. До структури компетентності входять такі основні елементи, як-от: знання, досвід, професійна культура та особистісні якості фахівця. Компетентність педагога зумовлена особливостями, багатством, різноманіттям, інтегрованістю професійного досвіду і детермінована активністю самого суб'єкта та організаційною культурою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. / Волкова Н. П. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
2. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
3. Мусатов С. Психологічний вимір педагогічної комунікації / С. Мусатов // Психолого-педагогічні та культурологічні питання гуманізації освіти: зб. наук. статей. – Рівне : Вид. О. Зень, 2007. – С. 74-81.
4. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.

Марущак Валентина,
доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
Свистухіна Катерина,
студентка 268 СК групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЯК ОСНОВА ЙОГО УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мовленнєва комунікація вчителя початкових класів – основна складова педагогічної майстерності вчителя, інструмент професійної діяльності педагога, за допомогою якого можна розв'язати різні педагогічні завдання: зробити складну тему уроку цікавою, а процес її вивчення - привабливим; створити щиру атмосферу спілкування у класі, встановити контакт з учнями, досягти взаєморозуміння з ними; сформувати в учнів відчуття емоційної захищеності, вселити в них віру в себе [2].

Проблемі культури мовлення присвятили свої роботи українські мовознавці, методисти, педагоги: О. Синявський «Нариси української літературної мови», І. Чередниченко «Нариси із загальної стилістики сучасної української мови», М. Пилинський «Мовна норма і стиль», А. Коваль «Культура української мови», С. Караванський «Секрети української мови», Н. Бабич «Основи культури мовлення», Б. Антоненко-Давидович «Як ми говоримо», О. Сербенська «Культура усного мовлення» та інші.

Культура мовлення учителя початкових класів ґрунтується на знаннях теоретичних основ, норм сучасної української літературної мови, що сприяє формуванню мовленнєвих умінь і навичок. Цей процес є довготривалим, оскільки починається з того часу, коли дитина починає навчатися у школі, тому надто важливо, щоб учитель початкових класів володів цими вміннями і навичками, а також сприяв формуванню у дітей правильності мовлення та інших комунікативних якостей.

Педагогічна ефективність культури мовлення вчителя залежить від рівня володіння мовою, вміння здійснювати правильний вибір мовних засобів.

Професійне мовлення вчителя – це процес спрямований на оптимальне розв'язання конкретних педагогічних завдань і на досягнення методів виховання особистості учня. Воно формується під час вдосконалення мовленнєвої досконалості, основу якої становить мовленнєва ситуація, а її

кінцевим результатом є дискурс; володіння нормами літературної мови, фаховою термінологією й стандартизованими мовленнєвими конструкціями певної галузі, здатність використовувати мовні засоби відповідно до мети й ситуацій спілкування.

Робота з ситуаціями стимулює комунікативну активність, ініціативність, самостійність учнів, розвиває мовне чуття, творчий потенціал висловлювання, даючи змогу варіювати вибір мовних засобів з огляду на непередбачуваність їх мовленнєвої поведінки. Це підвищує самоконтроль і відповідальність за висловлену думку й засоби оформлення висловлення підносить рівень мовленнєвої поведінки як вчителя, так і учня [3].

Аналізуючи мовлення педагога, часто використовують вираз «комунікативна поведінка». У сучасній науковій літературі під комунікативною поведінкою розуміють не просто процес говоріння, повідомлення чогось, а таку організацію мовлення й відповідно до нього невербальної поведінки вчителя, яка впливає на створення емоційно-психологічної атмосфери, педагогічного спілкування, на характер взаємин між вчителем та учнем, на стиль їхньої діяльності.

Мовлення вчителя існує у двох різновидах – у монологі (монологічне мовлення) і діалозі (діалогічне мовлення).

Монологічне мовлення вчителя представлено у розповіді, поясненні, розгорнутих оціночних судженнях.

Діалогічне мовлення вчителя в комплексних вправах на основі тексту, бесідах та дискусіях, дидактичних іграх.

Мовлення повинно бути індивідуальним, інтонаційно виразним, щирим і безпосереднім [1].

Мовленнєва поведінка вчителя, як у всіх людей перебуває під контролем суспільства. Перш за все, вона підпорядкована нормам літературного мовлення – орфоепічним, лексичним, фразеологічним, морфологічним, синтаксичним, які забезпечують високий рівень мовленнєвого спілкування, сприяють підвищенню рівня професійного мовлення – культури.

Проблема формування культури професійного мовлення вчителя розглядається в таких аспектах: нормативність, адекватність, естетичність, багатофункціональність мовлення.

Нормативністю вважається дотримання правил усного й писемного мовлення; правильне інтонування й наголошування, будова речень, діалогу, тексту; норм мовленнєвого етикету (уміння слухати співрозмовників, не перебивати їх під час розмови, тактовно й зрозуміло висловлюватись). Учитель

початкових класів повинен розвивати здатність оптимального виробу мовних засобів відповідно до предмету розмови, мовленнєвої ситуації, навчити учнів слухати себе і слухачів з погляду нормативності.

Уміти тактовно вказувати на мовленнєві помилки, аналізувати їх. Зауваження, поради, рекомендації дітям робити делікатно, доброзичливо.

Естетичність професійного мовлення вчителя – оптимальний добір та організація відповідно до комунікативних умінь учнів, завдань змісту; оптимальне мовне оформлення змісту, гармонійного й цілісного тексту, якість його зовнішнього оформлення у писемній формі й виконання в усній.

Завдання вчителя – розвинути в учня здатність оптимального вибору мовних засобів відповідно до мовленнєвої ситуації: зауваження, виправлення мовленнєвих помилок робити учням тактовно.

Професійне мовлення вчителя в педагогічній діяльності виконує такі функції:

а) *комунікативну* – встановлення та регуляція взаємовідносин між вчителем і учнем, забезпечення гуманістичної спрямованості розвитку учнів;

б) *психологічну* – утворення умов для забезпечення психологічної свободи учня, прояву індивідуальної своєрідності особистості;

в) *пізнавальну* – забезпечення повноцінного сприймання навчальної інформації учнями, формування в них особистісного емоційно-ціннісного ставлення до знань;

г) *організаційну* – забезпечення раціональної організації навчально-практичної діяльності учнів.

Основними комунікативними ознаками професійного мовлення вчителя є: змістовність, доступність, доречність, логічність, правильність, точність, чистота, багатство, виразність.

Змістовність – комунікативна якість професійного мовлення, пов'язана з когнітивною діяльністю мовця. Мовець розкриває кожне положення так повно, як потребує цього конкретна аудиторія, при цьому змістова частина повідомлення має бути чітко підпорядкована основній думці.

Доступність – комунікативна ознака професійного мовлення, яка означає здатність цієї форми мови бути зрозумілою, комунікативною, полегшувати сприйняття вираженої інформації. Рівень складності мови і в структурному, і в термінологічному, і в змістовному розумінні відповідно інтелектуальному рівню дітей.

Доречність – це потреба відповідності вибраних засобів у межах функціонального стилю для побудови висловлювання. Ця якість професійного

мовлення вчителя, яка організує його точність, чистоту, логічність, вимагає такого добору мовних засобів, що відповідають мені, змісту, характеру, повідомлення й спілкування.

Логічність – комунікативна якість професійного мовлення, характеристика структури тексту, його організації, взаємодія «трьох логік»: логіки дійсності, логіки думки, логіки вираження і ґрунтується на знаннях об'єктивної реальної дійсності, перебуває у зв'язку з точністю.

Точність мовлення – це необхідна умова його повного адекватного розуміння. Це таке мовлення, у якому значення слів повністю співвідносяться із смисловою й предметною сторонами мовлення. Вчитель завжди турбується про те, щоб його правильно зрозуміли учні.

Правильність мовлення – це дотримання норм, закріплених у літературній мові.

Багатство мови – якість, яка свідчить про певний рівень мовленнєвої майстерності; про свідоме прагнення урізноманітнити своє мовлення використанням різних мовних і мовленнєвих засобів. Вчитель використовує на заняття все багатство лексики рідної мови.

Виразність – це таке мовлення, у якому вираження власного ставлення до предмета чи явища відповідає комунікативній ситуації, а мова оцінюється, як ефективна. Таке мовлення емоційно-експресивне, багате мовними і мовленнєвими засобами.

Висока культура професійного мовлення вчителя – передумова формування його духовної культури, досягнення успіхів в кар'єрному зростанні. Ефективна культура професійного спілкування вчителя забезпечує якість освіти, що відповідає вимогам часу [4].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови – К.: Вища школа, 2003. – 386 с.
2. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.
3. Коваль А. П. Культура ділового мовлення: писемне та усне ділове спілкування / А. П. Коваль. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 302 с.
4. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика / М. І. Пентилюк. – К.: Вежа, 1994. – 240 с.

Рехтета Любов,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК ЩОДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ ШКОЛИ І СТУПЕНЯ

Актуальність дослідження. Здоров'я є однією з найважливіших людських цінностей. У сучасному світі проблема збереження здоров'я людства набуває глобального характеру. В цій важливій та складній місії вагома роль відводиться середнім навчальним закладам України. Проблема збереження, зміцнення і відтворення здоров'я особистості розглядається з різних наукових позицій у працях філософів, медиків, психологів, соціологів, педагогів. Основним завданням сучасної школи стає виховання компетентної особистості, яка не тільки володіє знаннями, а й уміє застосовувати їх у житті, діяти адекватно у відповідних ситуаціях, адаптуватися до складних соціальних умов, долати життєві труднощі, підтримувати своє здоров'я на належному рівні, надавати опір негативним впливам. З огляду на це, особливого значення набуває спрямоване формування у дітей умінь і навичок здорового способу життя та безпечної поведінки учнів початкових класів. Цьому питанню особливу увагу приділяємо при підготовці майбутніх фахівців початкової освіти при вивченні дисципліни “методика навчання основам здоров'я”.

Мета дослідження – узагальнити поняття формування основних життєвих навичок щодо здорового способу життя та безпечної поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчення про здоров'я бере свій початок у Стародавній Греції і Стародавньому Римі. На різних етапах розвитку нашого суспільства вивченню проблем здоров'я приділялася велика увага. Через тисячі років до нас дійшов античний афоризм: «У здоровому тілі – здоровий дух». Він є актуальним і в наш час, адже сучасні дослідники теж наголошують на тому, що духовний світ особистості тісно пов'язаний з її фізичним здоров'ям [1].

Дану проблему розглядали відомі українські вчені Д. Воронін, Н. Довгань, О. Доценко, Т. Каленик, Є. Котов, С. Машкова, М. Носко, І. Оржеховська та інші.

Ми з'ясували, що поняття «здоров'я» є занадто широким та багатогранним і на даний момент дослідники не дійшли згоди щодо точного

визначення цього терміну. Але всі автори сходяться на думці про те, що здоров'я – це найцінніший компонент людського життя.

Від обраного людиною способу життя залежить стан її здоров'я в майбутньому. Пріоритетом має стати здоровий спосіб життя, але наразі, на жаль, він ще не є загальноприйнятим та широко розповсюдженим в українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Ми вважаємо, що найбільш точним визначенням поняття здоров'я є таке: «Здоров'я – це стан живого організму, при якому всі органи, і організми в цілому, здатні повністю виконувати всі наявні функції» [1].

Здоровий спосіб життя – це все в людській діяльності, що стосується збереження і зміцнення здоров'я, все, що сприяє виконанню людиною своїх людських функцій через діяльність з оздоровлення умов життя – праці, відпочинку, побуту.

Поняття здорового способу життя охоплює різноманітні елементи, що стосуються всіх сфер здоров'я: фізичної, психічної, соціальної та духовної. Здоров'я залежить не тільки від біологічних, генетичних і психофізіологічних задатків людини, а й від її культури, тобто різних способів реалізації соціальних та природних сил індивіда. Збереження й відновлення здоров'я перебувають у прямій залежності від рівня культури особистості. Згідно з Концепцією формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей основними завданнями вчителя є:

- впровадження у навчально-виховний процес особистісно-орієнтованої моделі формування в учнів навичок здорового способу життя, вміння приймати оптимальні рішення щодо збереження і зміцнення власного здоров'я у різних ситуаціях, зокрема екстремальних;
- удосконалення форм і методів здорового способу життя;
- формування у дітей негативного ставлення до шкідливих поведінкових звичок.

Змусити дитину вести здоровий спосіб життя неможливо, однак прищеплювати, виховувати культуру здоров'я потрібно.

Висновки. Здоров'я – це безцінний дар, даний нам природою і його збереження є нашим найважливішим завданням. Але досить часто ми власноруч його знищуємо. Негативні тенденції у стані здоров'я людей, поширеність шкідливих звичок значною мірою зумовлені незадовільним способом життя.

Отже, формуючи культуру здоров'я учнів, вчитель повинен допомогти їм усвідомити важливість розумного, дбайливого ставлення до власного здоров'я, прищепити почуття відповідальності, розуміння, що саме здоров'я визначає якість життя; формувати прагнення бути здоровим; сприяти засвоєнню системи знань і практичних навичок здорового способу життя і безпечної поведінки. Але найважливіше – потрібно з більшою увагою ставитися до власного здоров'я і перейматися його станом не тільки під час хвороби. Слід пам'ятати, що не існує чарівних ліків від усіх недугів, а міцне здоров'я – це перш за все важка щоденна праця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О Ващенко, С. Свириденко. – Директор школи. – 2006. – № 20. С. 12.
2. Вознюк О. В., Дубасенюк О. А., Калінчук Ф. М. Організаційно-педагогічні засади формування здорового способу життя суб'єктів освіти : монографія. – Житомир, 2012. – 408 с.
3. Носко М. О. Формування здорового способу життя : навчальний посібник / М. О. Носко, М. В. Грищенко, Ю. М. Носко. – К., 2013. – 160 с.

Саковська Вікторія,

студентка 248 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського

Науковий керівник: *Білявська Т. М., доктор філософії в галузі гуманітарних наук, доцент кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ СУСПІЛЬСТВА

Очевидним є той факт, що у професійній діяльності саме вчитель виступає активним суб'єктом спілкування. Він повинен надавати та отримувати інформацію від учнів, колег та батьків, уміти налагоджувати контакти з ними. Відтак важливою складовою професійної компетентності вчителя є

комунікативна, а одним із першочергових завдань вищої школи є її якісне та системне формування.

Варто зазначити, що в науковому обігу маємо значну кількість розвідок, які висвітлюють питання підготовки майбутнього вчителя до комунікативної діяльності. Зокрема, поняття педагогічної комунікації висвітлили Н. Бутенко, О. Жирун, М. Заброцький, С. Левченко та ін.; структуру комунікативної компетентності майбутнього вчителя зазначили Н. Бібік, Н. Волкова, Ю. Вторнікова, С. Петрушин, О. Савченко та ін.; питання формування комунікативної культури вчителя відбито у працях таких науковців, як-от: Н. Гез, Т. Голанд, Т. Гоффманн, М. Лазарева та ін.; формування комунікативної культури майбутніх учителів початкової школи вивчали Є. Овсяннікова, Т. Федоренко. Таким чином, аналіз наукової літератури доводить, що наразі спостерігаємо посилення уваги в колі науковців до проблеми професійної підготовки вчителя, зокрема її комунікативної складової.

Теоретичний аналіз наукових джерел доводить, що наразі відсутній єдиний підхід щодо визначення структурних компонентів комунікативної компетентності вчителя. Вкрай мало наукових досліджень, де б чітко та системно було б висвітлено питання структури комунікативних якостей та послідовності реалізації їх у комунікативних уміннях. Отже, маємо низку наукових розвідок, у яких учені висловлюють свій погляд щодо цього питання та розглядають різні структурні компоненти комунікативної компетентності. Так, С. Скворцова у своїх дослідженнях пропонує структуру комунікативної компетентності, яка складається з п'яти компонентів: 1) індивідуально-особистісний (успішність комунікації безпосередньо залежить від певних особистих якостей, необхідних для спілкування); 2) мовленнєвий; 3) інтерактивно-практичний (ця складова відбиває певні аспекти взаємодії між людьми); 4) полікультурний (відповідно до цієї складової відбувається взаємодія між різними народами і культурами, що є особливо актуальним в умовах глобалізації сучасного суспільства; 5) предметно-інформаційний (забезпечує уміння працювати з інформацією, що надає можливість фахівцям бути компетентним та конкурентоспроможним на ринку праці [3].

У цьому контексті важливими є наукові розвідки К. Касярум, яка взяла за основу функціональний підхід у використанні засобів комунікації. У своєму дослідженні вчена виокремлює мотиваційний, когнітивний, мовленнєвий, невербальний, інформаційний, рефлексивний компоненти у структурі комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей [1]. Проте А. Кунцевська стверджує, що комунікативна компетентність містить такі

компоненти, як-от: комунікативність (здатність встановлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми); володіння змістовною інформацією та вміння оперувати нею; здатність до партнерської взаємодії та досягнення взаєморозуміння. Вона наголошує, що комунікативна компетентність учителя визначається трьома складовими: когнітивною (знання про педагогічну комунікацію); операційною (реалізація знань на практиці); мотиваційною (ставлення до комунікативної сфери власної діяльності).

У цьому питанні також необхідно враховувати, що професійно-педагогічна комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкової школи має більш глибокі джерела, які тісно пов'язані з особистісними рисами педагога, мотивами його діяльності, особистісними соціокультурними та комунікативними чинниками, ціннісними орієнтирами. У цьому контексті видається можливим дійти висновків, що комунікація є основою всієї педагогічної діяльності. Тому формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи відповідно до сучасних вимог суспільства є одним із головних завдань вищих навчальних закладів педагогічного спрямування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Касярум К. В. Формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / К. В. Касярум; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

2. Сімоненко М. В. Полікультурна компетентність майбутнього вчителя як стандарт освіти європейського виміру [Електронний ресурс] / М. В. Сімоненко. – Режим доступу:

http://www.rusnauka.com / 6_NITSB_2010 / Pedagogica / 58322.doc.htm.

3. Скворцова С. О. Формування професійної компетентності в майбутнього вчителя математики / С. О. Скворцова // Педагогічні видання. – Е-журнал. – Педагогічна наука : історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – Випуск № 4. (2010). – Режим доступу :

http://www.intellectinvest.org.ua/ukr/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n4_2010_st_4/. – Заголовок з екрану.

Січко Ірина,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі складних і динамічних взаємовідносин суспільства із навколишнім середовищем все більше загострюються екологічні негаразди, які комплексно проявляються через різноманітні проблеми у соціальній, демографічній, економічній і духовній сферах розвитку суспільства і окремої особистості. Формування екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля, культури здорового способу життя відноситься до основних засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності України [1].

Природнича ж компетентність необхідна кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності [1]. Згідно з основними засадами державної екологічної політики (стратегії) України на період до 2020 р. «екологічна просвіта та виховання підростаючого покоління має розвиватися випереджаючими темпами» [2]. Важливо зазначити, що в умовах реформування загальної середньої освіти ключовим компонентом «Нової української школи» є й становлення природничої грамотності здобувачів освіти [3].

Система професійної підготовки вчителя має бути спрямована не лише на озброєння майбутніх фахівців найновішими знаннями з психології, педагогіки, різних методик, а й на підготовку до їх поглиблення, розширення, комплексного використання на практиці та на формування умінь і навичок самоосвіти, що повинно стати важливою рисою педагога.

Від рівня сформованості природничої компетентності майбутнього вчителя залежатиме успішність здійснення соціально-природної адаптації підростаючого покоління, орієнтація школярів на стратегію нормативно-правової, екологобезпечної та здоров'язбережувальної поведінки у природному середовищі. Це є свідченням того, що актуальна практика вищої школи спонукає до розв'язання проблеми формування природничої компетентності майбутнього вчителя як однієї з найважливіших у справі забезпечення сталого розвитку людського суспільства, збереження здоров'я людини й охорони навколишнього природного середовища.

У Національній стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 роки [4]

вказується, що зміст і організація сучасної освіти недостатньо орієнтовані на формування у молоді життєво важливих компетентностей, активної їх соціалізації. Питанням щодо змісту педагогічної освіти присвячені роботи А. Алексюка, С. Гончаренко, І. Зязюна, І. Підласого та інших; проблема вдосконалення технологій навчання майбутніх учителів розкрито у дослідженнях В. Бондаря, О. Мороза, О. Савченко. Проблемі компетентності фахівців присвячено наукові праці В. Байденко, В. Болотова, Н. Бібік, А. Вербицького, І. Єрмакова, І. Зимньої, О. Овчарук, Дж. Равена, Ю. Татура, А. Хуторського та ін. У дослідженнях учених наголошується на тому, що компетентнісний підхід передбачає формування досвіду вирішення життєвих проблем, виконання соціальних ролей, при цьому в якості результату освіти розглядається не сума засвоєних знань, а здатність особистості діяти в конкретних ситуаціях.

Мета статті – висвітлити особливості формування природничої компетентності майбутніх фахівців початкової освіти.

Проблеми природничої освіти й екологічного виховання студентів та їхньої підготовки як майбутніх фахівців початкової освіти нині набувають суспільного значення. Пріоритет самостійності й суб'єктивності людини в сучасному світі потребує загальнокультурної основи її освіти, розвитку у сучасних студентів – майбутніх фахівців навичок мобілізації свого особистого потенціалу.

У сучасних умовах реформування освіти змінюється статус вчителя, його освітні функції, тому зростають вимоги до професійної компетентності майбутніх учителів.

Як зазначає академік І. Зязюн, «головною метою вищої освіти має бути становлення цілісної і цілеспрямованої особистості, готової до вільного гуманістичного орієнтованого вибору і індивідуального інтелектуального зусилля, що володіє багатофункціональними компетентностями» [5].

У процес підготовки майбутнього вчителя можна виокремити такі компоненти: загальна підготовка (методологічно-розвиваюча); спеціально-професійна (психолого-педагогічна, методична); особистісна підготовка (самовиховання особистості майбутнього педагога, його самовизначення).

Професійна підготовка майбутніх учителів – це сукупність психологічних і моральних якостей особистості, обсяг знань, умінь і навичок, оволодіння якими дає можливість фахівцям забезпечувати навчання дітей відповідно до вимог Державного стандарту.

Природнича освіта сьогодні є прикладом здійснення психолого-

педагогічного принципу єдності освіти й виховання, в результаті якої формуються особистість, її світогляд. Єдність природничих знань, завдань екологічної освіти та виховання реалізує процеси перетворення накопичених знань у систему поглядів на світ природи, на використання природних ресурсів з позиції гармонійної взаємодії живих організмів (включаючи людину) із середовищем існування.

Система природничих знань, завдань сучасної екологічної освіти і виховання базується на таких методологічних принципах:

- системність і неперервність вивчення матеріалу екологічного змісту;
- міждисциплінарний підхід до формування міцних екологічних знань та екологічної культури;
- взаємозв'язок глобального, регіонального і краєзнавчого підходів у навчальному процесі при розкритті екологічних проблем;
- єдність інтелектуального і вольового начал в діяльності з вивчення і покращення оточуючого природного середовища;
- принципи цілісності та інтегративності.

Останнім часом природнича компетентність виступає інтегрованим показником якості природничої освіти. До практичних методів підвищення природничої компетентності серед педагогів та студентів є постановка казок, проведення природознавчих й екологічних вікторин, метою яких є підвищення активності та мотивації студентів, кращого запам'ятовування нового матеріалу. Отже, природнича компетентність майбутнього вчителя повина бути частиною його власного життя.

Поняття «компетентність» у Національному освітньому глосарії визначається як динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистісних якостей, що описують результати навчання за освітньою програмою.

Знання, вміння та навички не вичерпують смисловий ресурс компетентності, оскільки нею передбачено не формально-механічну їх наявність, а володіння й уміле оперування ними. Компетентність є спроможністю кваліфіковано виконувати певну діяльність, вирішувати завдання і розв'язувати проблеми відповідно до соціальних вимог і сподівань.

Процес формування природничої компетентності особистості розглядається через призму цінностей і мотивів поведінки особистості, які детерміновані зовнішніми виховними впливами та її діяльністю.

Формування природничої компетентності майбутніх фахівців початкової освіти – досить складний і тривалий процес, який вимагає посиленої уваги до

пошуку найбільш ефективних форм, методів, принципів навчання, набуття природничих знань, впровадження підходів і способів екологічного виховання.

Сутність компетентнісного підходу полягає у зміщенні акценту з процесу формування системи знань, умінь, навичок на розвиток природничої компетентності, що відповідає і вимогам модернізації освіти в Україні, і сучасним підходам у європейських країнах до цієї проблеми. Компетентнісний підхід, орієнтований на вироблення власних моделей поведінки в різних ситуаціях, їх авторську апробацію, адаптацію до особливостей мислення, ціннісних орієнтацій особистості, інтегрує внутрішні і зовнішні компоненти поведінки, відображаючи не лише те, що можна означити словами «я знаю, як це зробити», а й те, що означене словами «я вмію і хочу застосувати це у конкретній ситуації», акцентує увагу на предметно-дієвому компоненті, який, на відміну від традиційного, знаннєвого, передбачає не засвоєння окремих знань і умінь, а оволодіння комплексною процедурою їх застосування для розв'язання актуальних, зокрема природознавчих завдань.

Таким чином, на основі певних педагогічних здобутків професійної підготовки у ЗВО актуальними є завдання, що потребують вирішення підвищення ефективності формування природничої компетентності майбутніх учителів: оновлення змісту і процесу підготовки вчителів, розробки відповідних інтегрованих навчальних курсів, які б не обмежувалися передачею інформації, а передбачали зміну моделей поведінки, стереотипів ставлення, позиції, розробки необхідної і різноманітної навчально-методичної літератури для майбутніх фахівців початкової освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145–VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2017. – № 38-39. – ст. 380.
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011. – № 26, – ст. 218.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf
5. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підруч. / за ред. І. А. Зязюна]. – [3-тє вид., допов. і переробл.]. – К.: СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.

Тимченко Алла,
*доктор філософії у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Модернізація початкової школи диктує нові вимоги до покоління педагогів, які володіють сучасними інноваційними технологіями навчання, технічними і програмними засобами, орієнтуються в інформаційному просторі. Тому кожний майбутній вчитель початкових класів повинен бути підготовлений до використання ІКТ у своїй професійній діяльності, уміти творчо й нестандартно вирішувати навчально-виховні задачі, які ставить перед ними сучасна освітня практика. Ці завдання можливо виконати за умови реалізації праксеологічного підходу, сутність якого полягає в удосконаленні практичної діяльності з позиції максимальної доцільності. Термін «праксеологія» походить від грецького *praxis* – дія, практика і в буквальному перекладі означає «знання про дії».

Суттєвий інтерес для проведеного дослідження становлять праці К. Авраменко, Т. Байбари, Н. Бібик, О. Біди, М. Богдановича, А. Богуш, В. Бондаря, М. Вашуленка, М. Гриньової, П. Гусака, С. Дорошенка, В. Ільченко, М. Козака, Я. Короля, О. Кучерявого, Л. Петухової, Н. Побірченко, О. Савченко, Н. Сулаєвої, Г. Тарасенко, Л. Хомич, І. Червінської, І. Шапошнікової та ін., у яких розкриваються концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

На думку більшості авторів сучасне суспільство характеризується глобальним процесом інформатизації, розробкою і освоєнням нових технологій, серед яких найбільш розповсюджені інформаційно-комунікаційні технології. Це інформаційні технології на базі комп'ютера, комп'ютерних мереж та засобів зв'язку. Застосування ІКТ у професійній освіті підвищує результативність підготовки майбутніх фахівців, спонукає виникненню принципово нового способу навчання, спрямовує студента на свідоме засвоєння знань у процесі виконання завдань педагогічної спрямованості, формує самостійність уже на початкових етапах навчання у вищому навчальному закладі [1, с. 225]. Обов'язковим компонентом підготовки сучасного педагога є оволодіння ним технологіями отримання і передачі учням нової інформації – інформаційно-

комунікаційними технологіями навчання (ІКТН). Це володіння сукупністю методів і технічних засобів застосування інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж і засобів зв'язку для забезпечення ефективного процесу навчання.

У сучасному педагогічному процесі для викладання основ інформатики у початковій школі потрібен учитель, який сам у достатній мірі має сформовані компетентності в галузі інформаційно-комунікаційних технологій і навчить молодших школярів працювати з комп'ютером, сформує основи інформаційної та комп'ютерної етики. Для реалізації цієї мети, та у пошуках методів і засобів удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів, колектив кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського активізує особливу увагу на вивченні загально-педагогічних дисциплін та методик викладання предметів, що вивчаються у початковій школі.

Формування інформатичних компетентностей учителів початкової школи не можливе в межах однієї дисципліни і вимагає уваги протягом всього навчання в університеті. У зв'язку з цим до вибіркової частини навчального плану підготовки фахівців за спеціальністю «Початкова освіта» Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського включено перелік дисциплін, вивчення яких необхідне для опанування методики викладання нової дисципліни Державного стандарту початкової освіти – «Інформатика», а саме таких навчальних курсів як: «Інформатика та сучасні інформаційні технології з методикою навчання», «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми», «Нові інформаційні технології з методикою навчання: комп'ютерні технології». Робочими навчальними програмами на вивчення зазначених дисциплін передбачено загальним обсягом 180 годин (6 кредитів ECTS): аудиторні заняття – 60 годин, самостійна робота студента – 120 годин.

Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до впровадження оновленого Державного стандарту забезпечується через різноманітні форми навчальної роботи: лекції, практичні та лабораторні заняття, колоквиуми, де студенти знайомляться зі структурою стандарту, змістовими лініями навчальних програм, умовами реалізації мети, завдань та програмним забезпеченням курсів, стандартом моніторингу навчальних досягнень учнів, змістом навчання по класах. У підготовці майбутнього вчителя поряд із роз'яснювально-ілюстративними методами навчання використовуються проблемні, пошукові, дослідницькі, проектні, які спрямовані на самостійну

продуктивно-перетворювальну діяльність студента щодо отримання й опрацювання інформації, оволодіння практичними вміннями й навичками. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчальний процес вищої школи, якісно збагачують та доповнюють систему традиційних форм і методів навчання, забезпечують нові шляхи подачі інформації, інтенсифікують та урізноманітнюють навчально-виховний процес.

Дисципліна «Інформатика та сучасні інформаційні технології з методикою навчання» створена для забезпечення організаційно-педагогічних умов формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів. Мета курсу: сформувати знання, вміння та навички необхідні вчителю початкової школи для ефективного використання сучасних інформаційних технологій при викладанні початкового курсу інформатики як окремого предмета, так і для застосування обчислювальної техніки в ході підготовки та проведення навчальних занять і позакласної роботи в початковій школі. Завдання курсу: ознайомлення з основами використання сучасних інформаційних технологій в освіті та інших галузях діяльності людини; ознайомлення з сучасною комп'ютерною технікою, що використовується при організації навчально-виховного процесу в школі, правилами техніки безпеки при роботі з нею; ознайомлення з основами алгоритмізації та програмування, формування навичок розв'язування задач за допомогою ПК; ознайомлення з методикою використання інформаційних технологій в початковій школі; формування навичок організації навчального процесу з використанням комп'ютерної техніки; ознайомлення з сучасними технологіями отримання та передачі інформації, використання їх в ході підготовки до навчальних занять.

Отже, в результаті нашого дослідження, ми дійшли висновку, що праксеологічний аспект підготовки майбутніх вчителів початкових класів до використання інформаційно-комунікаційних технологій передбачає: формування необхідних знань, умінь і навичок та накопичення особистого досвіду з практичного використання комп'ютерних технологій; формування мотивації до постійного вдосконалення своїх знань, загальнокультурну, методичну і праксеологічну підготовку з їх застосування в навчальному процесі, використання персонального комп'ютера та оволодіння навичками варіативного використання різного програмного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 375 с.
2. Рижко Л. В. Праксеологічний підхід до вивчення науки як проблема знаннєвого суспільства / Лариса Володимирівна Рижко// Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження: науковий збірник. – Київ: Центр гуманітарної освіти НАН України, Лабораторія постнекласичних методологій. – Вип. 19. – 2008. – С. 259-272.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 2002. – 386 с.

Цуркан Анастасія, Шепіда Юлія,
*студентки 418 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Чергові зміни в дошкільній освіті відбулися в процесі вдосконалення системи шкільної освіти, що обумовлено потребами сучасного суспільства в інтеграції до європейського освітнього простору. Виникає потреба узгодженості системи професійної підготовки педагогів дошкільного фаху з європейською системою, що має лише два освітні рівні (бакалавр та магістр) і відрізняється від вітчизняної як за змістом, так і термінами підготовки фахівців.

Вимоги до компетентності вихователя визначені Галузевими стандартами вищої освіти, що містять перелік професійних компетенцій, однак розвиток системи дошкільної освіти потребує від сучасних вихователів нових фахових умінь, що пов'язані з поширенням інклюзивної освіти, упровадженням в освітній процес комп'ютерних технологій тощо. Сучасні реалії вимагають яскраво виражених професійних компетентностей особистості педагога, що володіє новими теоретичними знаннями, педагогічними технологіями, культурою спілкування. Фахівець дошкільної освіти не тільки втілює навчальну програму в освітній процес, а й безпосередньо бере участь у формуванні змісту освіти, в його оновленні та якісній реалізації [2]. У зв'язку з цим в умовах сьогодення різко підвищився попит на кваліфіковану, творчо мислячу,

конкурентоспроможну особистість педагога, що володіє необхідним рівнем професійної компетентності, що є основою професіоналізму.

Проблемам формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільного освітнього закладу присвячено дослідження таких вчених як Л. Артемової, А. Богуш, Г. Беленької, Н. Гавриш, А. Карпової, О. Кононко, К. Крутій, М. Машовець та інші. Науковці зазначають, що професійна компетентність – це професійна підготовленість і здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків повсякденної діяльності [3]. Професійна компетентність – показник готовності фахівця до виконання конкретної професійної діяльності на відповідному якісному рівні з використанням устояних професійно важливих якостей і досвіду. Професійна компетентність включає також наявність у фахівця стратегічного мислення і його креативність, тобто здатність і психологічну готовність брати активну участь у процесах розвитку [4].

Звертаючи увагу на неоднозначність визначення цього поняття, враховуючи багатоаспектність діяльності вихователя можна сформулювати в такий спосіб: професійна компетентність вихователя – це здібність до ефективного виконання професійної діяльності, окреслений вимогами посади, що базується на фундаментальній науковій основі і емоційно-ціннісному відношенні до педагогічної діяльності. Вона передбачає володіння професійно-значущими установками і особовими якостями, теоретичними знаннями, професійними вміннями і навичками.

Педагогічна компетентність вихователя дошкільного закладу – це єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності, вона складається з: психолого-педагогічної підготовленості, яку становлять знання методологічних основ і категорій педагогіки; закономірностей соціалізації і розвитку особистості: суті цілей і технологій навчання та виховання, законів вікового анатомо-фізіологічного і психічного розвитку дітей, підлітків, юнацтва (вона є основою гуманістично-орієнтованого мислення педагога); психолого-педагогічних та спеціальних знань з предмета і є необхідною, але недостатньою умовою професійної компетентності (практичне розв'язання педагогічних завдань забезпечують вміння і навички, передумовою яких є теоретико-практичні і методичні знання; педагогічні вміння – сукупність послідовно розгорнутих дій, що ґрунтуються на теоретичних знаннях.

Керівник дошкільного освітнього закладу, в тому числі і вихователь, має бути компетентним в питаннях організації і змісту діяльності за наступними

напрямами: здійснення цілісного педагогічного процесу; створення розвивального середовища; забезпечення охорони життя і здоров'я дітей; знання цілей, завдань, змісту, принципів, форм, методів і засобів навчання і виховання дошкільників; уміння результативно формувати компетенції відповідно до освітньої програми; уміння керувати основними видами діяльності дошкільників; уміння взаємодіяти з дошкільниками; консультативна допомога батькам; створення умов для соціалізації дітей; захист інтересів і прав дітей дошкільного віку.

Досягнення високого рівня педагогічної компетентності являє собою стратегічну мету професійної педагогічної освіти. Сучасна парадигма освіти вимагає якісно нового підходу до фахової підготовки студентів, в якій більше часу повинно відводитись саме на формування професійної компетентності не лише за умови теоретичного навчання а й практичного. Професійна компетентність вихователя, як зазначає Г. Беленька, складається з трьох основних компонентів: теоретичних знань, практичних умінь з їх застосування та професійно-значущих якостей, що дають особистості можливість вільно, впевнено і толерантно діяти залежно від наявної необхідності та потреб оточуючого життя. Стабільний та безперервний розвиток усіх трьох складових на основі позитивних світоглядних позицій педагога і становить компетентність фахівця. Знання та уміння мають формуватися в контексті набуття особистістю емпіричного і професійного педагогічного досвіду [1, с. 30].

Ми погоджуємося з думкою Г. Беленької [1] про те, що основними етапами формування професійної компетентності студентів закладів вищої освіти є:

1) *адаптація до умов навчання* (усвідомлення і осмислення вибору діяльності, корекція життєвих пріоритетів, формування основних світоглядних позицій та принципів);

2) *індивідуалізація* (розвиток на основі знань, професійно значущих якостей і здібностей, професійних умінь);

3) *інтеграція у педагогічне та соціальне суспільство* (самореалізація).

Крім того, формування професійної компетентності вихователів у період їхнього навчання у закладі вищої освіти має певні особливості. Серед них: залежність ставлення до навчання, якості засвоєння предметних знань та сформованості професійних умінь від мотивації навчальної діяльності; залежність типу взаємин майбутнього фахівця із суб'єктами професійної діяльності від реальних взаємин, що склалися у нього з усіма учасниками освітнього процесу у закладі вищої освіти; залежність процесу управління

розвитком особистості під час навчання, що здійснюється у напрямі від зовнішньої форми до внутрішньої, від якості взаємодії з учасниками освітнього процесу; залежність ефективності навчання від домінуючих психічних станів тощо.

Успішність формування професійної компетентності буде залежати від: якісної теоретико-методичної підготовки студентів, ефективної організації педагогічної практики студентів, тобто від правильного розподілу між теоретичним та практичним аспектом підготовки фахівців дошкільної освіти і реалізацією компетентнісного підходу в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Таким чином, ефективність здійснення формування професійної компетентності у студентів в процесі навчання залежить від доцільно дібраного і чітко окресленого змісту навчальної діяльності та ефективних методів і прийомів навчання.

У системі професійного розвитку майбутнього фахівця дошкільної освіти значне місце посідає навчально-вихована робота, яка забезпечує особистісний розвиток. У процесі професійної підготовки здійснюються різні види діяльності, які сприяють поступовому розвитку особистості (Н. Мельник).

Отже, процес формування професійної компетентності майбутнього спеціаліста дошкільної освіти – це комплексна система педагогічно-керованих дій з боку викладачів закладів вищої освіти, яка передбачає: *активізацію мисленнєвих процесів* (пам'ять, увага, мислення, вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти, узагальнювати та систематизувати навчальну інформацію); *активізацію пізнавальних інтересів* (формується уявлення про професію, особливості професійної діяльності, форми професійного самоствердження, прагнення до професійного росту); *формування навичок та вмінь, які забезпечують практичну підготовку* (відбувається в процесі участі у практичних заняттях, проходженні практики тощо); *формування організаторських навичок та вмінь*, необхідних для забезпечення освітнього процесу в дошкільному освітньому закладі в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Г. В. Беленька. – К. : Університет, 2011. – 320 с.

2. Керівництво дошкільним навчальним закладом: Інформативно методичні матеріали на допомогу керівникові дошкільного навчального закладу / Упор.:

Н. Майор, Ю. Манилюк, М. Марусенець та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 168 с.

3. Компетентність педагога як важлива умова його професійної діяльності: Методичний посібник / Н. Н. Мурована. – Севастополь, 2006. – 24 с.

4. Пономарьов О. С. Моделювання діяльності фахівця: підручник / О. С. Пономарьов, О. М. Касьянова – Х.: НТУ «ХПІ», – Харків: Вид-во ФОП Тагаєв П. О., 2011. – 236 с.

Тези друкуються в авторській редакції.

За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на літературні джерела та інші відомості відповідають автори публікацій.

Запрошуємо до співпраці.